

ЗАВОД ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

МЕТОДОЛОГИЈА НАДЗОРА НАД РАДОМ
ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА КОЛЕКТИВНО
ОСТВАРИВАЊЕ АУТОРСКОГ И СРОДНИХ
ПРАВА

Мај 2017. године

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1.1. Разлог доношења методологије

Овом методологијом се ближе уређује практична примена одредаба Закона о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС” бр. 104/09, 99/11, 119/2012 и 29/2016 - УС) које се односе на надзор Завода за интелектуалну својину (у даљем тексту: Завод) над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права (у даљем тексту: организација). Методологија садржи упутства са објашњењима за службенике Завода који непосредно спроводе мере надзора над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права тако што се њоме дефинишу:

- 1) циљ и предмет надзора
- 2) начини његовог спровођења
- 3) мере за отклањања уочених неправилности и рокови за њихово извршење.

Истовремено, ова методологија садржи и бројна објашњења Завода која се односе на појам колективног остваривања ауторског и сродних права, као и тумачења правних норми које регулишу овај систем.

Методологија не замењује правне норме садржане у Закону о ауторском и сродним правима (у даљем тексту: Закон), нити се оне методологијом могу мењати. Свако методолошко правило је утемељено у прописима Републике Србије. Циљ методологије је да се оствари конзистентност у поступању и уједначавање праксе Завода у вршењу надзора над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, али се истим не могу предвидети све могуће ситуације.

Методологија је подложна неопходним изменама и допунама које налажу измене прописа у овој области и пракса надзорног органа.

1.2. Лица која спроводе надзор

Лица која спроводе надзор су службеници Завода за интелектуалну својину који су решењем директора Завода овлашћени да врше надзор.

1.3. Правни основ за вршење надзора над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права

Правни основ за вршење надзора над радом организација садржан је у члану 188. став 1. Закона којим је предвиђено да „надзор над радом организације врши надлежни орган који контролише да ли организација обавља своје послове у складу са издатом дозволом и у складу са одредбама овог закона”.

Организација над којом се спроводи надзор има својство странке управном поступку, у смислу закона којим се уређује општи управни поступак.

2. РАЗЛОЗИ И ЦИЉ НАДЗОРА НАД РАДОМ ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА КОЛЕКТИВНО ОСТВАРИВАЊЕ АУТОРСКОГ И СРОДНИХ ПРАВА

2.1. Шта су разлози вршења надзора?

Разлози вршења надзора су осигурање јавног интереса и спречавање злоупотребе монополског положаја организација за колективно остваривање ауторског и сродних права.

Први разлог зашто Завод спроводи надзор над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права јесте да осигура јавни интерес: да аутори и носиоци ауторског и сродних права ефикасно остваре своја имовинска права према корисницима њихових дела и да корисници ауторских дела и предмета сродних права законито користе репертоаре организација за колективно остваривање ауторског и сродних права.

Иако организације за колективно остваривање ауторског и сродних права остварују приватне интересе, оне имају и јавни значај. Без њих читава једна категорија друштва не би могла да остварује права, која им по Закону припадају.

Да би се избегла опасност да аутори и носиоци сродних права - композитори, писци, режисери, глумци, музичари, интерпретатори, али исто тако и издавачи књижевних, научних, музичких и других издања, дакле, да сва та лица не би била ускраћена за материјалну накнаду за свој рад, држава мора да створи правне претпоставке за ефикасан и квалитетан рад организација за колективно остваривање ауторског и сродних права и да кроз правни институт надзора успостави квалитетан мониторинг законитости њиховог рада. С друге стране, интерес државе је и да корисници ауторских дела - радио и телевизијске станице, кабловски оператори, кафане, ресторани, диско клубови и тако даље, могу на законит и транспарентан начин да користе ауторска дела и предмете сродних права.

Други разлог је тај што организација има монополски положај и што светска искуства показују да постоји стварна опасност да тај положај организација злоупотреби. Чланом 157. став 2. Закона је предвиђено да „само једна организација може добити дозволу за колективно остваривање ауторског, односно сродних права за исту врсту права на истој врсти дела, односно предмета сродних права”. На пример Организација музичких аутора Србије (у даљем тексту: Сокој) остварује низ ауторскоправних овлашћења за композиторе, текстописце и аранжере на њиховим делима. Правно је немогуће да се оснује још једна организација која би такође остваривала та иста ауторско правна овлашћења на истом предмету заштите - на музичким делима. Зато се каже да организације уживају законски монопол.

Како организација може да злоупотреби тај положај и у односу на која лица такве злоупотребе могу да се чине? То може да учини:

- у односу на чланове: доношењем неправичног, дискриминационог или нејасног статута или плана расподеле, непридржавањем својих аката, шиканирање својих чланова (на пример неодговарањем на њихове приговоре); доношењем одлука о исплати тантијема без правног основа, постављање дискриминаторских услова за учешће у раду органа организације и тако даље;

- у односу на кориснике кориснике: одређивањем превисоке накнаде за искоришћавање предмета заштите; дискриминаторским условима закључења уговора о искоришћавању предмета заштите, одбијањем да пружи информације о својим актима, репертоару и тако даље.

2.2. Шта треба да буде постигнуто вршењем надзора?

Завод спроводи надзор над радом колективних организација са циљем да се осигура законитост њиховог рада. То у најширем смислу значи да Завод треба да:

- утврди да ли организација обавља поверене послове у складу са издатом дозволом, одредбама Закона о ауторском и сродним правима, другим релевантним прописима и својим општим актима (члан 188. Закона), као и да
- наложи организацији која не врши своје послове у складу са издатом дозволом и правним поретком Републике Србије, да своје пословање усклади са тим прописима и својим општим и појединачним актима (члан 162. Закона).

Посебно, Завод ће спроводити надзор са циљем да утврди:

- да организација на економичан, ефикасан и транспарентан начин прикупуља накнаде за своје чланове;
- да организација на сразмеран, примерен и правичан начин расподељује својим члановима приход који је у виду накнаде за искоришћавање предмета заштите прикупила од корисника онако како је то дефинисано планом расподеле (члан 167. Закона);
- да организација поседује адекватну опрему (рачунаре, софтвере и тако даље) за ефикасно обављање своје делатности, а нарочито да поседује ефикасан систем евиденције носилаца права (чланова), предмета заштите (репертоар) и коришћења ауторских дела и предмета сродних права од стране емитера (члан 157-159. Закона);
- да организација врши мониторинг кошуљица;
- да трошкови организације буду разумни и оправдани и да нису већи од износа који је предвиђен Статутом;
- да организација на исти начин поступа у истоветним случајевима;
- да организација обезбеђује колективно остваривање права страних носилаца у РС и домаћих носилаца права у иностранству (члан 186. Закона).

2.3. Континуитет надзора

Приликом издавања дозволе за рад организацији, Завод ће водити рачуна да ли организација испуњава услове предвиђене члановима 157, 158. и 159. Закона. Међутим, чињеница да је Завод организацији издао дозволу за рад не значи да је тиме престала његова обавеза да, у складу са чланом 162. Закона, накнадно, све донде док организација ради и обавља своје активности, поново контролише да ли је организација престала да испуњава неки од тих услова. Уколико Завод, примера ради, уочи незаконитост неке одредбе статута или плана расподеле, а организација одговори да већ дужи низ година тај акт није мењан, такав приговор се не може прихватити. Завод је дужан да стално

контролише послове организација и да чим уочи неправилност изда налог да се та неправилност и отклони.

3. СПРОВОЂЕЊЕ НАДЗОРА НАД РАДОМ ОРГАНИЗАЦИЈА

3.1. Начини спровођења надзора

Завод за интелектуалну својину контролише законитост пословања организација кроз редован и ванредан надзор.

3.1.1. Редован надзор

Под редовним надзором подразумева се надзор који Завод периодично обавља у току године, без захтева заинтересованог лица, у службеним просторијама Завода, увидом у акте, податке и документацију организације. Одређене радње у склопу редовног надзора над радом, надлежни службеник може да обави изван службених просторија, у седишту организације.

Редован надзор чине:

- 1) анализа извештаја које организације достављају Заводу на годишњем нивоу на основу чланова 188, 189. и 190. Закона;
- 2) анализа усклађености Статута, Плана расподеле и других општих аката са Законом;
- 3) контрола пословања организације у складу са чл. 181. и 182. Закона;
- 4) увид у пословне књиге и пословну документацију организације;
- 5) присуствовање седницама органа организација.

3.1.1.1. Анализа извештаја и друге документације које организације достављају Заводу

Надлежан службеник дужан је да испита законитост извештаја и друге документације које организације достављају Заводу на основу члана 188. Закона. Он је дужан да у што краћем року сачини писано мишљење о њиховој правној ваљаности. (Ова обавеза се не односи на судске одлуке и одлуке управних органа које организације достављају Заводу). Сачињено писано мишљење доставља се на увид руководиоцу Групе за ауторско и сродна права и помоћнику директора надлежном за послове ауторског и сродних права.

3.1.1.2. Анализа усклађености статута, плана расподеле и других општих аката са законом

Надлежни службеник контролише усклађеност општих аката са законом, приликом издавања прве дозволе за рад (контрола Статута). Надлежни службеник прати све измене и допуне општих аката и ако анализом одредби општих аката организације утврди да поједине одредбе нису у складу са Законом, пише нацрт дописа организацији у којем указује на незаконитост одредаба општег акта, предлаже мере и рокове за отклањање незаконитости и упозорава организацију да ће Завод, уколико се утврђена незаконитост општег акта не отклони у остављеном року, упутити Уставном суду предлог за покретање поступка за оцену законитости општег акта.

3.1.1.3. Контрола пословања организације у складу са чл. 181. и 182. Закона

Надлежни службеник Завода непосредним увидом у садржај интернет странице организације контролише да ли је организација обавестила заинтересовану јавност о

информацијама и подацима у складу са чланом 181. Закона. Такође, надлежни службеник Завода се пријављује на интернет страницу сваке од организација и у делу за чланове утврђује да ли је организација својим члановима учинила доступним податке из члана 182. Закона. О томе надлежни службеник сачињава службену белешку. Ако је контролом утврђено да одређене податке организација није учинила доступним, без одлагања пише допис организацији да у року од 5 радних дана од дана пријема дописа постави недостајуће информације и податке на интернет сајт.

3.1.1.4. Увид у пословне књиге и другу пословну документацију организације

Члан 191. Закона о ауторском и сродним правима предвиђа да „надлежни орган има право (...) увида у пословне књиге и другу документацију”.

Надлежан службеник по потреби, обавља контролу пословних књига и друге пословне документације организације, изван службених просторија, у седишту организације.¹

Службеник Завода обавештава организацију о планираном надзору, уз истовремено постављање питања² чије одговоре ће тражити током надзора. Обавештавање се врши у писаној форми, као допис.

У што краћем року, не дужем од три недеље од завршетка надзора, службеник ће сачинити извештај о спроведеном надзору.

Сачињени извештај доставља се на увид помоћнику директора надлежном за послове ауторског и сродних права, као и шефу Групе за ауторско и сродна права.

3.1.1.5. Присуствовање седницама органа организација

Надлежан службеник по потреби присуствује следећим седницама органа организација:

1) редовним и ванредним заседањима скупштине организације за колективно остваривање ауторског и сродних права;

2) састанцима управног одбора, када тај одбор доноси опште и појединачне акте, утврђује текућу политику прибављања и расподеле средстава, утврђује опште обрачуне ауторских накнада, доноси одлуке које се тичу примене и спровођења плана расподеле, утврђује предлог финансијског плана, одлучује по захтевима, приговорима и жалбама носилаца права и трећих лица у вези са применом општих аката Организације;

3) састанцима Надзорног одбора;

б) састанцима Савета аутора.

Надлежан службеник, овлашћен је на основу члана 191. став 2. Закона да на споменутих седницама, „износи мишљење о свим питањима која се односе на послове колективног остваривања ауторског и сродних права и на поштовање законских прописа, без права гласа”.

Надлежан службеник дужан је да на сваки од горе споменутих састанака оде припремљен и да буде упознат са дневним редом. О току састанка дужан је да сачини

¹ Погледати Анекс, Прилог 2

² Погледати Анекс, Прилог 1

записник у коме ће изнети мишљење о правној ваљаности донетих одлука органа организације. Своје мишљење може да изнесе и на самом састанку, ако сматра да је то корисно за расправу, а које треба да буде кратко и јасно, уз поштовање дневног реда. У току састанака дужан је да у сваком погледу на достајанствен начин заступа Завод за интелектуалну својину.

Сачињени записник доставља се на увид помоћнику директора надлежном за послове ауторског и сродних права, као и шефу Групе за ауторско и сродна права.

Будући да одлуке органа организација спадају у „послове” организације чију законитост Завод контролише у смислу члана 188. став 1. Закона, надлежан службеник дужан је да, ако уочи да неки од донетих појединачних аката горе цитираних органа организација није у складу са релевантним прописима Републике Србије или њеним општим актима (погледати под 4. „Предмет надзора”), поступак настави у складу са Законом и овом методологијом.

Присуство државног службеника на другим састанцима организација биће обављено по потреби, онда када то околности случаја буду чиниле оправданим. Одлуку о томе донеће у сваком конкретном случају помоћник директора надлежног за послове ауторског и сродних права. О томе се саставља службена белешка.

3.2. Ванредан надзор

Надлежан службеник обавља ванредан надзор онда када утврди да постоје услови да по службеној дужности покрене поступак надзора, а на основу представке заинтересованог лица. Представке имају дејство иницијативе за покретање поступка надзора, а подносици тих иницијатива немају својство странке у поступку. Ако надлежни службеник утврди да нема услова за покретање надзора над радом на основу навода из представке, обавестиће о томе подносиоца представке што је пре могуће а најкасније у року од 30 дана од дана пријема представке. Надлежан службеник обавља ванредан надзор и онда када сам процени да је спровођење надзора неопходно, имајући у виду све околности датог случаја.

Надзор се увек мора кретати у границама надлежности Завода уз поштовање одредбе члана 188. Закона, према којој предмет надзора чини законитост послова организације. Уколико заинтересовано лице тражи од Завода да обави надзор у вези са питањима која не могу бити предмет надзора, Завод такав надзор неће обавити, с тим да надлежан службеник има обавезу да образложи заинтересованом лицу зашто надзор није спровео.

3.3. Комуникација службеника надлежног за надзор са организацијом

3.3.1. Комуникација путем поднесака

Правило је да се Завод обраћа организацијама путем поднесака, примењујући при том све релевантне норме закона којим се уређује општи управни поступак.

Када износи мишљење о примени чланова закона, или када издаје налоге, надлежан службеник дужан је да се организацији обраћа путем поднесака.

Када се од Завода тражи спровођење надзора за који није надлежан, надлежан службеник може телефоном или електронском поштом да о томе обавести заинтересовано лице, да га упуту на надлежан орган, уз обавезу да о томе сачини службену белешку. Ако

заинтересовано лице и након таквог објашњења инсистира да га Завод у писаној форми обавести о својим ставовима, надлежан службеник биће дужан да такав одговор и достави.

Пре него што се евентуално издају налози организацији или мишљење о законитости рада организација, надлежан службеник мора да позове организацију да се изјасни о свим релевантним околностима за доношење одлуке. У том случају, надлежан службеник је дужан да се придржава начела саслушања странке (члан 9. Закона о општем управном поступку („Сл. лист СРЈ”, бр. 33/97 и 31/2001 и „Сл. гласник РС”, бр. 30/2010- у даљем тексту: ЗУП) према којем се „пре доношења решења странци мора пружити могућност да се изјасни о чињеницама и околностима које су од значаја за доношење решења” и члана 133. став 3. ЗУП-а, који предвиђа да је „службено лице које води поступак, дужно да пружи могућност странци да се изјасни о свим околностима и чињеницама које су изнете у испитном поступку (...)”. Тек пошто добије изјашњење странке, настаје и правни основ за издавање налога или доношења конкретног решења у датој управној ствари.

3.3.2. Комуникација телефоном или електронском поштом

Када је реч о мање важним радњама у поступку надзора, комуникација надлежног службеника и организација може се одвијати и телефоном или електронском поштом. У том случају, надлежан службеник дужан је да сачини службену белешку у складу са чланом 58. став 1. ЗУП-а. Службена белешка се мора здружити са списима предмета.

3.4. Записник

О спроведеном надзору у просторијама организације саставља се записник. Записник мора да буде сачињен у складу са члановима 64-68. ЗУП-а. Записник састављен у складу са одредбама члана 67. ЗУП-а има карактер јавне исправе.

3.5. Претходно питање у вршењу надзора

Сагласно члану 134. ЗУП-а, „ако орган који води поступак наиђе на питање без чијег решења не може решити управну ствар, а то питање чини самосталну правну целину за чије је решење надлежан суд или други орган (претходно питање), он може, под условима из овог закона, сам расправити то питање, или поступак прекинути, док надлежни орган то питање не реши. О прекиду поступка доноси се закључак.”

Завод је дужан да испита да ли организација обавља своје активности у складу са горе цитираним прописима и да би то утврдио, Завод мора правилно и потпуно да утврди чињенично стање у сваком конкретном случају. Приликом утврђивања чињеничног стања може се појавити и питање које не спада у надлежност Завода, а чије решавање је неопходно за решење главне ствари. У том случају, Завод може сам да расправи то питање, или да прекине поступак док о том питању не одлучи државни орган у чију надлежност то питање спада. На пример, приговарајући на законитост рада једне организације, увозник уређаја за приватно копирање и празних носача звука, слике и текста је навео да му организација наплаћује посебну накнаду за увезене оптичке дискове, иако ти дискови нису празни, већ пуни - са снимљеним садржајем. Члан 39. став 2. Закона каже да посебну накнаду плаћају, пред осталих, „увозници празних носача звука, слике и текста”. Дакле, да би Завод утврдио да ли организација поступа супротно члану 39. став 2, односно да ли наплаћује посебну накнаду за дискове за које по закону то не би смела да ради, неопходно је да се претходно утврди јесу ли увезени дискови били дискови са

снимљеним садржајем или су били празни. Службеник који врши надзор, дужан је да ту чињеницу утврди јер без њеног правилног и потпуног утврђења не може да изда налог организацији. Ради решења тог питања, надлежан службеник може да затражи од стране царинског органа да му достави доказе о томе шта је тачно увезено, или да, ако је то питање спорно међу странкама, донесе закључак о прекиду поступка и странке упути их на суд, како би се на суду утврдило шта је био предмет увоза. Тек пошто суд утврди шта је увезено, Завод може евентуално да изда налоге организацији.

3.6. Резултат спроведеног надзора

Ако у току спровођења надзора надлежан службеник утврди неправилности у раду организације, издаће налог да се те неправилности отклоне у складу са чланом 162. ст. 2. Закона. Правно средство којим Завод наређује уклањање неправилности је допис.

Допис мора да садржи следеће податке:

- 1) пропис о надлежности Завода;
- 2) опис чињеничног стања;
- 3) образложено мишљење Завода о неправилности у раду организације;
- 4) налоге организацији;
- 5) рок за извршење налога.

У допису се јасно мора навести шта организација мора или шта убудуће не сме да чини. Утврђене неправилности морају бити јасно и концизно образложене.

Рок за отклањање неправилности не може бити краћи од пет дана ни дужи од деведесет дана.

Надлежан службеник је дужан да напише нацрт дописа без одлагања, а најкасније у року од 15 дана од завршетка надзора.

Ако је надзор спроведен на основу приговора странке, надлежан службеник ће бити дужан да и подносиоца приговора обавести о спроведеном надзору и његовим резултатима. У прилогу тог дописа се шаље и копија дописа упућеног организацији.

4. ПРЕДМЕТ НАДЗОРА И ПРОПИСИ КОЈЕ ЗАВОД ПРИМЕЊУЈЕ У ВРШЕЊУ НАДЗОРА

Надзор над радом организације врши Завод за интелектуалну својину (надлежни орган) који контролише да ли организација обавља своје послове у складу са издатом дозволом и у складу са одредбама овог закона (члан 188. Закона).

4.1. „Послови” организације као предмет надзора

Организација обавља велики број послова који се тичу колективног остваривања ауторског или сродних права. Такве послове организација мора да обавља у складу са релевантним прописима Републике Србије, својим општим актима и издатом дозволом. Предмет надзора је законитост тих послова.

Послови које организација обавља, а чију законитост Завод контролише, према основу вршења, могу се поделити у две групе:

- 1) послови које организација обавља на основу релевантних прописа Републике Србије;
- 2) послови које организација обавља на основу својих општих аката.

Све оно што је Законом о ауторском и сродним правима, као и прописима на које тај Закон упућује, дефинисано као „посао” организације, предмет је надзора. На пример, чланом 188. Закона о ауторском и сродним правима предвиђено је да је организација дужна да Заводу доставља „годишњи извештај о пословању, годишњи обрачун накнада и извештај овлашћеног ревизора”. Вршећи надзор, Завод контролише да ли је организација доставила такве извештаје, да ли их је доставила у року, да ли су они сачињени у складу са законом, и тако даље. Даље, чланом 184. став 1. Закона, предвиђено је да је „организација дужна да носиоцима ауторског, односно сродних права, (...) расподели сав приход остварен од накнаде прикупљене од корисника, (...), у складу са планом расподеле.” Из тога произлази да је надлежан службеник дужан да провери да ли организација заиста, приликом расподеле убраних накнада, поштује одредбе плана расподеле или не.

Све оно што је општим актима организација дефинисано као њен „посао”, предмет је надзора. На пример, Статутом је предвиђено шта чини делатност организације. Послови набројани у том члану, али и у свим другим члановима статута организације чине предмет надзора. Затим, предмет надзора су и „послови” које на основу статута и других општих аката обављају органи организација. На пример, чланом Статута је предвиђено шта све чини надлежност Управног одбора организације, односно, које све „послове” тај одбор обавља. Оно што је посао управног одбора, посао је и саме организација. Дакле, и ти послови су предмет надзора. Примера ради, Управни одбор организације, доноси све опште и појединачне акте организације, а то значи да Завод контролише и да ли су ти акти законити, односно у складу са одредбама Закона о ауторском и сродним правима, као и другим релевантним прописима.

Надлежан службеник треба да има у виду чињеницу да се организације међусобно разликују у погледу врсте права која остварују, начина њиховог остваривања, начина расподеле убраних накнада и тако даље. Из тог разлога, приликом одређивања послова који су предмет надзора не може да буде потпуне униформисаности, већ се у том погледу свака организација издваја са својим специфичностима које се приликом вршења надзора морају имати у виду. На пример, у организацији СОКОЈ тантијема дела се утврђује на

један начин. У организацији ОФПС, вредност емитованог фонограма утврђује се на други начин. Надлежан службеник дужан је да у сваком случају пажљиво анализира одредбе плана расподеле које уређују та питања и да провери да ли их организације поштују.

4.2. Прописи које Завод примењује у вршењу надзора

Члан 188. Закона каже да организација мора да обавља своје послове у складу са одредбама „овог закона”. То значи да организација мора да обавља своје послове у складу са:

1. Законом о ауторском и сродним правима;
2. Прописима на чију примену Закон о ауторском и сродним правима упућује (закон којим се уређују облигациони односи и Закон о удружењима).

На ауторске уговоре, а тиме и на уговоре које закључују организације са својим члановима, сродним иностраним организацијама, корисницима ауторских дела и тако даље, сходно се примењују одредбе закона којим се уређују облигациони односи, ако Законом о ауторском и сродним правима није другачије уређено (члан 67. став 2. Закона).

На питања која се тичу правног статуса организације, сходно се примењују одредбе закона који уређује правни положај удружења, ако Законом о ауторском и сродним правима није нешто друго одређено (члан 179. Закона).

4.3. Прописи које Завод не примењује у вршењу надзора.

Уколико се постави питање законитости рада организација са аспекта других прописа, на пример са аспекта испуњавања фискалних обавеза организације према држави и тако даље, Завод такву врсту надзора не врши, јер за то не постоји правни основ. Завод ће тада упутити странку на друге државне органе у чију надлежност то питање спада. Навешћемо пример како је то Завод образложио у једној од својих одлука.

„У вези ваших навода који се односе на неоснованост увећања износа фактурисане накнаде за износ ПДВ-а, односно обрачунавања и исказивања ПДВ-а у висини од 18%, као и у вези ваших примедби које се односе на друге елементе фактура које је издала организација ... а у смислу одредбама Закона о рачуноводству и ревизији (....) обавештавамо вас да можете поднети захтев Министарству финансија за издавање мишљења о примени одредаба Закона о рачуноводству и ревизији.” (поднесак бр. 3566/11/2 од 4.10.2011. године).

4.4. Решење о издавању дозволе за обављање делатности.

Да би организација могла да обавља послове колективног остваривања ауторског и сродних права, неопходно је да од Завода добије решење о издавању дозволе.

1. Организација СОКОЈ обавља своју делатност на основу решења Завода број 021-2015/1806 од 23.3.2015. године.

2. Организација ОФПС обавља своју делатност на основу решења Завода број 021-2015/2544 од 14.4.2015. године.

3. Организација ПИ обавља своју делатност на основу решења Завода број 1192/12/2 од 25.5.2012. године.

4. Организација ОФА обавља своју делатност на основу решења Завода број 2013/3101 од 16.7.2013. године.

5. Организација ООРП обавља своју делатност на основу решења Завода 990 број 021-2015/ 7399-05 од 20. октобра 2015. године.

6. Организација УФУС АФА ЗАШТИТА обавља своју делатност на основу решења Завода 990 број 021-2016/9834-05 од 29.12.2016. године.

Надлежан службеник дужан је да контролише да ли организација обавља своје послове у складу са решењем о издавању, односно обнављању дозволе. Посебно се при томе мора водити рачуна да ли организација обавља оне послове које је дозволом овлашћена да обавља. Уколико организација може на основу Закона о ауторском и сродним правима да обавља одређене послове колективног остваривања ауторског и сродних права, али за то нема дозволу Завода, нема ни правног основа за њихово вршење.

5. НАЈВАЖНИЈЕ ЧИЊЕНИЦЕ О ОРГАНИЗАЦИЈАМА ЗА КОЛЕКТИВНО ОСТВАРИВАЊЕ АУТОРСКОГ И СРОДНИХ ПРАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

5.1. Шта су организације за колективно остваривање ауторског и сродних права?

Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права су удружења аутора и носилаца ауторског и сродних права која остварују њихова права на колективан начин. Колективно остваривање ауторског и сродних права једини је начин остваривања тих права у неким случајевима. На пример, право је аутора песме да добије накнаду од радио станице зато што радио станица емитује његову песму. Аутор не може фактички да зна која радио станица, у ком тренутку, у Србији или било где у свету, емитује његову песму, нити емитер може да контактира сваког аутора чије дело жели да емитује како би од њега затражио дозволу за емитовање. Аутор зато преноси на организацију своја имовинска права и овлашћује је да га она заступа пред корисницима - радио и тв станицама, ресторанима, трговинским објектима, укратко, свима онима који користе његова ауторска дела или предмете сродних права (члан 153. Закона).

Организација аутора закључује уговор са радио станицом на основу ког радио станица стиче право да емитује ту песму, и с друге стране, обавезу да за то плати накнаду аутору. Она ту накнаду суштински плаћа организацији, а организација је после, на основу плана расподеле, исплаћује аутору.

Поред тога што на горе описан начин штити интересе аутора и носилаца сродних права, организације омогућавају и корисницима да на законит начин, једним уговором, прибаве права за коришћење милиона ауторских дела и предмета сродних права – интерпретација, фонограма, видеограма итд. Без њих, корисници (радио и тв станице, кафићи, ресторани, трговине итд) морали би да закључују појединачне уговоре, на стотине и хиљаде њих, уместо да сва права прибаве одједном, закључивањем једног уговора са организацијом.

Из овог поједностављеног описа система колективног остваривања ауторског и сродних права види се рачио оснивања и рада организација за колективно остваривање права. У најкраћем, њихов посао је следећи:

- да закључе уговор са корисницима ауторских дела и предмета сродних права којим их овлашћују на коришћење њиховог репертоара,
- да прикупе накнаду од њих и
- да расподеле прикупљену накнаду својим члановима у складу са законом, издатом дозволом и својим општим актима.

5.2. Које организације имају дозволу у Републици Србији?

Тренутно у нашој земљи дозволу за колективно остваривање ауторског и сродних права има шест организација. То су:

1. Организација музичких аутора Србије - Сокој (<http://www.sokoј.rs/>)

Организација Сокој заступа композиторе, текстописце музичких дела и аранжере музичких дела, односно носиоце права, којима су наведена лица пренела своја имовинска права.

СОКОЈ се бави колективним остваривањем следећих имовинских права горе наведених лица: право на бележење и умножавање, право стављања примерака дела у промет, право давања примерака дела у закуп, право извођења, право представљања, право преношења извођења или представљања, право емитовања, право реемитовања, право на јавно саопштавање, укључујући интерактивно чињење дела доступним јавности, право јавног саопштавања дела које се емитује, право јавног саопштавања дела са носача звука или слике, право на посебну накнаду и право на накнаду за давање на послугу.

2. Организација за колективно остваривање права интерпретатора - ПИ (<http://www.pravainterpretatora.org/>).

Организација ПИ заступа интерпретаторе музичког или музичко - сценског дела, односно носиоце права којима су наведени интерпретатори пренели своја имовинска права.

ПИ се бави колективним остваривањем следећих имовинских права горе наведених лица: право на интерактивно чињење доступним интерпретације јавности жичним или бежичним путем, право на накнаду за емитовање и реемитовање интерпретације са снимка издатог на носачу звука, право на накнаду за јавно саопштавање интерпретације са снимка издатог на носачу звука, право на накнаду за јавно саопштавање интерпретације која се емитује са снимка издатог на носачу звука и право на посебну накнаду од увоза, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука и слике, за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за умножавање интерпретације за личне некомерцијалне потребе.

3. Организација произвођача фонограма Србије - ОФПС (<http://www.ofps.org.rs/>)

Организација ОФПС заступа произвођаче фонограма, односно носиоце сродног права произвођача фонограма којима су имовинска права пренета у складу са законом.

ОФПС се бави колективним остваривањем следећих имовинских права горе наведених лица: право на накнаду од емитовања и реемитовања фонограма; право на накнаду од јавног саопштавања фонограма; право на накнаду од јавног саопштавања фонограма који се емитује, као и овлашћење на потраживање посебне накнаде од увоза, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука, слике и текста за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за такво умножавање.

4. Организација фотографских аутора - ОФА (<http://www.ofa.rs/>)

Организација ОФА заступа ауторе фотографија, односно носиоце права којима су аутори пренели своја имовинска права.

ОФА се бави колективним остваривањем следећих имовинских права горе наведених лица: право на реемитовање њихових ауторских дела; право на потраживање посебне накнаде од увоза, односно продаје техничких уређаја, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука, слике и текста за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за такво умножавање, као и право на потраживање накнаде од правног или физичког лица које пружа услуге фотокопирања уз накнаду.

5. Организација за остваривање репрографских права - ООРП (<http://www.oorp.rs/>)

Организација ООРП заступа ауторе дела издатих у штампаној форми (аутори писаних дела, аутори дела ликовних и примењених уметности издатих у штампаној

форми), издаваче штампаних издања, као и носиоце права којима су наведена лица пренела своја имовинска права.

ООРП се бави колективним остваривањем следећих имовинских права горе наведених лица: право на накнаду од увоза, односно продаје техничких уређаја за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за умножавање ауторских дела издатих у штампаној форми, за личне некомерцијалне потребе физичких лица; право на накнаду од правног или физичког лица које пружа услуге фотокопирања уз накнаду и право на накнаду од давања на послугу оригинала или умножених примерака ауторских дела издатих у штампаној форми, од стране јавних библиотека, односно других институција којима је то делатност, право на бележење и умножавање.

6. Организација филмских аутора Србије – УФУС АФА ЗАШТИТА
(<http://www.zastita.ufus.org.rs/>)

Организација УФУС АФА ЗАШТИТА заступа ауторе филмских дела (писце сценарија, режисере и главне сниматеље), као и носиоце права којима су наведена лица пренела своја имовинска права.

УФУС АФА ЗАШТИТА колективно остварује следећа имовинска права носилаца ауторског права на филмским делима: право на реемитовање и право на потраживање накнаде од реемитовања филмских дела, као и на потраживање посебне накнаде од увоза, односно продаје техничких уређаја и празних носача звука, слике и текста за које се оправдано може претпоставити да ће бити коришћени за такво умножавање.

5.3. Колико новца организације у Србији прикупе у току године?

Према наводима CISAC-а из марта 2017. године, све ауторске организације у Албанији, Босни и Херцеговини, Македонији, Србији, Хрватској и Словенији оствариле су у 2015. години приход од 47.946.525 евра. Од тога, апсолутно највеће приходе остварују колективне организације које заступају музичке ствараоце, 42.2 милиона, док су аудиовизуелне организације заједно оствариле 4.8% од укупног прихода.

Годишње, организације у Републици Србији прикупе приближно 15 милиона евра. У ЕУ, у којој тренутно ради око 250 организација за колективно остваривање ауторског и сродних права, у просеку се прикупи око 6 милијарди евра. Више од 80% долази од искоришћавања музичких права.

5.4. Кога организације за колективно остваривање ауторског и сродних права заступају и шта је законска претпоставка из члана 180. Закона о ауторском и сродном праву?

Организација заступа:

1) домаће и стране ауторе и носиоце ауторског и сродних права који су са њом закључили уговор у смислу члана 153. Закона;

2) домаће и стране ауторе и носиоце ауторског и сродних права који са њом нису закључили уговор о искључивом уступању својих права, али је нису ни обавестили да ће своја права остваривати индивидуално у смислу члана 180. став 1. и 2. Закона (проширена законска лиценца);

Колективно остваривање права странаца у Републици Србији организација обезбеђује кроз билатерални уговор са сродном организацијом у иностранству у смислу члана 186. Закона.

Правна претпоставка из члана 180. Закона даје право организацијама да заступају имовинске интересе не само својих чланова, већ и оних аутора и носилаца ауторског и сродних права који нису њени чланови. Све док се одређено лице – аутор или носилац ауторског права - на изричит начин не искључи из система колективног остваривања и у писаној форми наведе да не жели да га организација заступа, све докле се по закону претпоставља да организација има овлашћење да заступа и његове интересе. На основу законске претпоставке из члана 180. став 1. Закона, организација делује за рачун свих носилаца ауторског, односно сродних права у погледу оних права и врста предмета заштите који су обухваћени њеном делатношћу.

Претпоставка је да организација заступа сав светски репертоар (каталог) односно дела и предмете сродних права обухваћених њеном делатношћу, без обзира да ли су у питању домаћи или страни носиоци тих права.

5.5. Зашто организације за колективно остваривање ауторског и сродних права имају монополски положај?

Законско решење према коме се организацији гарантује монополски положај на тржишту (члан 157. став 2. Закона), доминира у савременом свету. Обрнут случај, где у оквиру једне специјализације, раде две или више организација, представља изузетак (Румунија, Америка и др).

Досадашња искуства у овој области потврђују да предности система колективног остваривања ауторског и сродних права највише долазе до изражаја у условима где у оквиру једне специјализације, постоји само једна организација. У таквом систему, однос између носилаца права и корисника постаје прегледнији, једноставнији, рационалнији и правно сигурнији. Корисницима ауторских дела и предмета сродних права, односно њиховим репрезентативним удружењима, много је једноставније и јефтиније да преговарају са једном организацијом поводом одређене врсте ауторских дела, него са пет различитих организација од којих свака може да има своје услове пословања, своја правила поступања, своје тарифе и тако даље.

Такав став подржава и WIPO: „По правилу, у свакој земљи треба да постоји само једна организација за исту врсту имовинско правних овлашћења. Постојање две или више организација у истој области може умањити или чак елиминисати предности колективног остваривања”.

Исто становиште дели и CISAC који је у својој резолуцији из 1993. године под називом „Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права Централне и Источне Европе”, навео да би „више организација у оквиру исте специјализације било извор конфузије и и слабљења стварне заштите аутора (...)”.

5.6. Шта су предуслови за квалитетано обављање делатности организације?

- Скупштина организације мора да доноси најважније одлуке за организацију, пре свега, одлуке које се тичу прикупљања и расподеле накнада, као и одлуке које се тичу трошкова организација и издвајања за социјална и друга давања. Такође, Скупштина мора

да одлучује о изменама кључних општих аката организација, пре свега статута и плана расподеле.

Сходно Директиви 2014/26/EУ у погледу наведеног прописано је:

- Сви чланови организације имају право да учествују и право да гласају у скупштини организације. То право може да буде ограничено само по основу једног или оба критеријума:

- дужине чланства;
- висине прихода које члан остварује у оквиру организације.

Оба критеријума морају да буду формулисана и примењена на правичан и пропорционалан начин и морају да буду предвиђена статутом организације.

- Улога надзорног одбора који контролише рад управног одбора и стручне службе мора да буде стављена у први план. Надзорни одбор мора да буде независан орган који ради на основу унапред утврђених правила поступања и чију самосталност у раду гарантује статут организације.

- Стручна служба организације мора да врши сталан мониторинг прикупљених кошуљица.

- Ревизор мора да врши ревизију годишњег обрачуна накнада са циљем да утврди да ли је расподела накнада спроведена у складу са планом расподеле и другим општим актима организације.

- Руководство организације води организацију на поштен и транспарентан начин и спроводи редовне, унутрашње контроле рада свих релевантних служби и органа организације.

6. ОСНИВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА КОЛЕКТИВНО ОСТВАРИВАЊЕ АУТОРСКОГ И СРОДНИХ ПРАВА

6.1. Чланови организације морају да представљају већину носилаца ауторског, односно сродних права из области на коју се односи делатност организације, а имају пребивалиште у Републици Србији или су њени држављани

Организацију оснивају аутори, односно носиоци ауторског или сродних права, односно њихова удружења (члан 154. Закона). Суштина је да аутори одређене врсте дела чине већину од укупног броја тих аутора у Републици Србији да би могли да аплицирају и добију дозволу за оснивање организације. То изричито захтева члан 158. став 1. тачка 2. Закона, која каже да „оснивачи представљају већину носилаца ауторског односно сродних права из области на коју се односи делатност организације”, а имају пребивалиште у Републици Србији или су њени држављани.

Оснивачи организације могу да буду, сагласно члану 154. Закона, и удружења аутора.

Потребно је да већину чланова чине лица која су домаћи држављани или имају пребивалиште на територији наше земље. То значи да није забрањено да чланови организације буду и странци. За потребе издавања дозволе важно је да натполовичну већину чине наши држављани или лица која имају пребивалиште на територији Републике Србије.

Надлежан службеник дужан је да у обзир узме, поред осталог, и то о којој врсти права је у конкретном случају реч, колико аутора у тој области заиста ствара у Републици Србији и да у складу са тим процени постоји ли већина или не. Примера ради, није исти број режисера и фотографа. Ових других је више, па је у складу са тим и потребна већина такође већа.

Ниже је наведен пример како је Завод образложио зашто број чланова организације у оснивању не чини већину носилаца права из области на коју се односи делатност организације.

„Такође, анализирајући достављени списак чланова, Завод је утврдио да од 163 колико их укупно има, 118 оснивача имају пребивалиште у Београду, двадесет у Прокупљу, један у Рипњу, два у Угриновцима, два у Новом Пазару, један у Лозовику, један у Обреновцу, шест у Нишу, један у Падинској Скели, један у Новој Пазови, један у Ваљеву, један у Крагујевцу, један у Ужицу, један у Панчеву, један у Косовској Митровици, два у Богатићу и један у Вршцу. Из тога се види да организација која би морала да окупља већину фотографа са територије Републике Србије, нема ни једног члана из Новог Сада, Суботице, Чачка, Краљева, Врања, Зајечара, Зрењанина, Јагодине, Лесковца, Лознице, Шапца, Сомбора, Смедерева и Пожаревца. Такође је индикативно и то да у граду као што је Панчево, који по попису из 2002. године броји 127 162 становника, постоји само један фотограф који је пренео права на организацију ОФА. Слично је и са Нишом који по попису из 2002. године има 250 518 становника, а само шест фотографа који су на организацију ОФА пренели своја права.”

У намери да покаже како 163 фотографа нису већина у односу на укупан број фотографа у Србији, Завод је проверио број чланова фотографских удружења у Србији и

утврдио примера ради, да Фотографски савез Србије има 960 чланова. То би био пример на који се начин испитује да ли чланови неког удружења чине потребну већину у односу на укупан број фотографа у Србији (решење Завода којим се одбија захтев за издавање дозволе за колективно остваривање права фотографа у Србији број 3944/11/1 од 14.10.2011. године и решење број 4938/10/2 од 23.2.2011. године (прво решење о одбијању АФА).

Као доказ за то да се ради о већини носилаца права из одређене области, неопходно је да постоји уредна евиденција о члановима организације из које ће без сумње моћи да се закључи о којим лицима је реч (име, презиме, адресу и јединствени матични број грађана, односно назив, седиште и други подаци ако су оснивачи правна лица - извод из регистра који води Агенција за привредне регистре). Ово је, како је речено, важно приликом издавања или обнове дозволе за рад организацији. Међутим, касније, пресудно је да ли чланови организације (односно удружења) представљају већину носилаца ауторског односно сродних права из области на коју се односи делатност организације. Неопходно је правити разлику између оснивача и чланова (погледати члан 10. Закона о удружењима).

6.2. Обавеза организација да испуњава кадровске, финансијске, техничке и организационе претпоставке за ефикасно обављање послова колективног остваривања ауторског и сродних права (члан 158. ст. 3. Закона)

Набројани услови неопходни су зато да би организација могла ефикасно и успешно да обавља послове колективног остваривања права.

Пример из праксе Завода

„Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права се оснивају зато што је индивидуално остваривање њихових ауторских или сродних имовинских права у неким случајевима немогуће или знатно отежано. Организација испуњава своју друштвену функцију онда када на законит, ефикасан и транспарентан начин остварује права својих чланова зато што је индивидуално остваривање тих права немогуће или веома тешко. Из тог разлога, свако ко претендује да од Завода за интелектуалну својину добије дозволу за колективно остваривање ауторског и сродних права, треба поред осталог да докаже да ће његова организација заиста моћи ефикасно да остварује права домаћих и страних носилаца ауторског и сродних права. Надлежан службеник је приликом издавања дозволе, дужан да води рачуна о одредби члана 153. став 1. Закона која каже да „носиоци ауторског односно сродних права преко организације колективно остварују искључива имовинска ауторска, односно сродна права (...)”. Из те суштинске одредбе произлази логичан закључак да организација која из било ког разлога не може таква права колективно да остварује, не може ни да добије дозволу. Ако организација не може да докаже да ће на колективан начин ефикасно остваривати права за која тражи дозволу, онда Завод такву дозволу не може ни да изда.” (допис број 2788/11 од 22. јула 2011. године).

6.3. Кадровске претпоставке

Организација мора да запошљава особу која има завршен Правни факултет и најмање две године стручног искуства и знање једног светског језика. Стручно искуство треба да се односи на правне послове.

Пример из праксе Завода

„У вези са кадровским претпоставкама, подносилац није уредио свој захтев у складу са примедбама Завода. Наиме, он је поднеском број 2316/11 од 18.5.2011. године, доставио Заводу неоверен уговор са ХХХХ, ЈМБГ ХХХХХ, која као дипломирани правник ради у ХХХХХ. Истовремено, подносилац захтева није доставио никакве друге доказе које Завод сматра неопходним. Наиме, Завод позива подносиоца захтева да достави оверену копију радне књижице запослене, као и јединствену пријаву за запослене, оригинал или оверену копију. Исте доказе подносилац захтева треба да достави и у односу на ХХХХХ, рачуновођу.” (поднесак бр. 2788/11/1 од 22.7.2011. године).

Знање светског језика доказује се потврдом коју издаје овлашћена институција а ниво знања не сме да буде нижи од „средњи 1”.

Особа запослена за вођење рачуноводства такође мора да има најмање две године радног искуства на рачуноводственим пословима што се проверава увидом у релевантну документацију.

6.4. Финансијске претпоставке

Организација мора да поседује буџет који покрива трошкове рада и ефикасно деловања. Ово је фактичко питање. Светска пракса је показала да ни једна организације не почиње ефикасно да ради од самог почетка, од момента свог формалног оснивања и добијања дозволе за рад. За прве резултате потребно је да прођу просечно две године. Један од разлога је и недостатак финансијских средстава.

Међутим, исто тако је недопустиво да организација у првој години свог постојања сав прикуљен новац подели између својих управљача, а да члановима ништа не исплати. Разумљиво је да организација не може у првим годинама да ради оном ефикасношћу са којом ће радити након пет или десет година, али у тренутку издавања дозволе мора већ да поседује довољно капацитета да ради у интересу својих чланова и то је рачуно њеног постојања и рачуно издавања дозволе. Организација се оснива зато што њени чланови не могу сами да остваре своја права према корисницима. Она постоји да би тај задатак обавила уместо њих. Зато организација која не може прикупљен новац да дели својим члановима, не може ни да добије дозволу. Најзад, чланом 184. Закона је предвиђено да је „организација дужна да носиоцима ауторског, односно сродних права, који су са њом закључили уговор из члана 153. овог закона и носиоцима ауторског и сродних права из члана 180. став 4. овог закона, расподели сав приход остварен од накнаде прикупљене од корисника, изузев средстава одређених за покриће трошкова свог рада, а у складу са планом расподеле.” Из те императивне законске норме следи да организација мора да расподели новац својим члановима, већ на основу чињенице да има својство организације.

6.5. Техничке и организационе претпоставке

Организација мора да поседује одговарајућу опрему неопходну да води уредну и комплетну евиденцију о носиоцима права (члановима) и евиденцију о предметима заштите, као и да правилно евидентира коришћење ауторских дела и предмета сродних права и ефикасно наплати накнаду од стране корисника. Ту у ред долази информатичка опрема (рачунарска опрема, конекција са интернетом и и тако даље) и софтвери. Такође, неопходно је да поседује и пословини простор што се проверава непосредним увидом приликом издавања дозволе.

Пример из праксе Завода

„Завод позива подносиоца захтева да детаљно образложи каквим техничким претпоставкама располаже да би ефикасно обављао послове колективног остваривања права. Подносилац захтева је на једном месту навео да поседује стан са две телефонске линије, факс, два компјутера и два штампача. Поред тога, Завод сматра да је неопходно да подносилац захтева поднесе и доказе о томе да у стану поседује конекцију на интернет, базе података својих аутора и носилаца права, репертоар својих дела, начин на који их је учинио доступним јавности, веб сајт и тако даље. Уколико подносилац захтева сматра да је то за њега превелик терет, Завод ће доћи у непосредан надзор, проверити техничке капацитете подносиоца захтева и о томе сачинити записник.” (допис број 2788/11/1 од 22.7.2011. године).

6.6. Обавеза организације да своје послове не обавља ради стицања добити

Организација је дужна да своју делатност обавља у интересу својих чланова у складу са статутом. Организација извршава своју друштвену функцију уколико на ефикасан, правичан и транспарентан начин остварује искључива имовинска ауторска и сродна права, као и право на потраживање накнаде за сва своја дела, односно предмете сродног права (члан 152. Закона). Надлежан службеник дужан је да утврди да ли организација обавља активности у складу са овим принципом. Уколико у току спровођењу надзора нађе да организација обавља одређене активности са лукративним циљем, дужан је да наложи њихово обустављање. Такође, надлежан службеник је обавезан да пажљиво проучи статут, као и друге опште акте организација, како би утврдио да ли је у споменутих актима прописана било која активност која има лукративан циљ.

На пример, организација не може да одбије чланство оном аутору чије стваралаштво није комерцијално, већ мора једнако да заступа интересе свих аутора, како оних чија ауторска дела на тржишту доносе профит, тако и оних који нису комерцијални. У условима где постоји тржишна утакмица између организација исте специјализације, и где би организација морала тржишно да размишља, свака организација би имала интерес да заступа пре свега оне ауторе чији је рад комерцијалан. Организација не би имала интерес да троши своја средства заступајући оне ауторе чија се дела не користе на тржишту, тачније, ауторе који јој не доносе профит. Тако би се отворила опасност да аутори из одређених жанрова, на пример озбиљне музике, буду слабије заштићени од оних чија музика је мање квалитетна, али зато много комерцијалнија.

6.7. Обавеза организације да не обавља ни један други посао осим делатности остваривања искључивих имовинских права и права на накнаду аутора и носилаца сродних права

Организација је дужна да обавља једино послове колективног остваривања ауторског и сродних права, у складу са дозволом Завода, позитивним правом Републике Србије и њеним општим актима. То су, у најширем смислу речи, сви они послови, који су непосредно или посредно усмерени на прикупљање ауторских накнада од стране корисника и послови њихове расподеле. Остале активности, које немају карактер колективног остваривања ауторског и сродних права, она не сме да обавља.

У том погледу, неопходно је приликом анализе финансијских извештаја и извештаја о пословању, проверити да ли организација обавља и неке активности које немају карактер заступања њених чланова, односно, карактер колективног остваривања ауторског и сродних права.

Изузетно од ове обавезе, организација може да врши делатност којом се остварују стручни, уметнички или социјални интереси носилаца права. Ове активности морају да буду прецизно дефинисане у општим актима колективне организације на јасно дефинисан и детаљно прописан начин, да би се спречила свака могућност неправде и арбитрарности у одлучивању. Такође, организација може да обавља поједине административно - техничке услуге у име и за рачун друге организације, на основу писаног уговора. На пример, заједничка служба наплате јединствене накнаде се дефинише посебним уговором између организација. Такође, организација може да закључи уговоре са стручним институцијама зарад обављања различитих стручних и техничких послова. На пример, израда софтвера за потребе организације или наплата потраживања од корисника и тако даље. Приликом вршења надзора, надлежан службеник треба да има увид у све активности које организација обавља и да процени да ли се оне могу подвести под категорије стручних и техничких послова.

6.8. Обавеза организација да има седиште у Републици Србији

Овај услов се доказује на основу извода из Регистра удружења које води Агенција за привредне регистре Републике Србије (члан 158. ст. 1. Закона).

6.9. Обавеза организације да има репертоар

Приликом обнављања дозволе за колективно остваривање ауторског и сродних права, организација мора да достави и свој репертоар. Репертоар организације чине:

1) ауторска дела, односно предмети сродних права оних аутора и носилаца ауторског и сродних права који су са организацијом закључили уговор у смислу члана 153. Закона;

2) ауторска дела, односно предмети сродних права оних аутора и носилаца ауторског и сродних права који нису закључили уговор о искључивом уступању својих права организацији из члана 153. Закона, али нису ни обавестили организацију да ће своја права остваривати индивидуално;

3) ауторска дела, односно предмети сродних права који чине репертоар страних колективних организација са којим домаћа колективна организација има закључен билатерални уговор на основу којег обезбеђује колективно остваривање ауторског и сродних права домаћих носилаца у иностранству и страних носилаца права у Србији.

Приликом издавања дозволе за рад, подносилац захтева може да докаже да заступа само она дела која чине репертоар његових чланова.

Неопходно је да се провери да ли су на том репертоару дела чији су аутори чланови удружења, односно чланови организације. Подносилац захтева који тражи дозволу за обављање послова колективног остваривања права мора да докаже да су његови чланови (или оснивачи) заиста аутори оних ауторских дела која чине његов репертоар. Примера ради, ако приликом испитивања захтева да се изда дозвола за рад организацији која би остваривала права одређене категорије аутора у Србији, подносилац захтева достави листу имена са веома штурим биографијама и неколико стотина ауторских дела, која ничим не могу да се доведу у везу са члановима организације, онда се не може рећи да таква организација поседује репертоар или чланство. Неопходно је да се покаже да та лица заиста јесу аутори тих ауторских дела. То је и логично, јер организација, поред осталог, треба да остварује колективна права својих чланова у односу на њихова ауторска дела, а

не било која ауторска дела (решење број 3944/11/1 од 14.10.2011. године и поднесак број 1522/10/1 од 6.5.2010. године).

6.10. Дозвола се издаје само за ону врсту имовинских права која на индивидуалан начин не могу, или не могу ефикасно да се остварују

Обавеза организације да у обављању својих послова остварује искључива имовинска ауторска односно сродна права. Суштински је важно да пре издавања дозволе за рад организацији, Завод испита која права та организација може да остварује. У пракси је било случајева да организација тражи да јој се изда дозвола за остваривање оних права која јој по Закону не припадају, или оних права која фактички не може да остварује. Надлежан службеник треба да кроз вршење надзора провери која права организација *de facto* остварује у пракси, па ако уочи да се ради о правима за која нема дозволу, нареди њихово обустављање.

Надлежан службеник треба да има у виду да систем колективног остваривања ауторског и сродних права носи извесне предности, али и ограничења за носиоца права. У једној од одлука Завода речено је, између осталог, да „аутори фотографија уобичајено располажу својим правом на умножавање фотографија према својој репутацији, квалитету својих фотографија и тако даље”, што значи да је за њих, гледајући њихов економски интерес, у конкретном случају боље да о тим правима брину на индивидуална начин, а не преко организације.

Примери из праксе Завода

„Из тог разлога систем колективног остваривања ауторског и сродних права треба примењивати само у оним случајевима када његове предности заиста долазе до изражаја, а то практично значи, онда када такав систем гарантује да ће аутор или носилац сродног права ефикасније и боље остваривати своја права самостално, него преко организација за колективно остваривање права.”

„Треба имати у виду да иако је систем колективног остваривања ауторског и сродних права у одређеним случајевима неопходан, није оправдано проширити га и на она поља где његове предности нису значајне. Искључива права могу у таквим случајевима да се остваре у својој потпуности, пре свега ако их остварују носиоца права индивидуално; тамо где је могуће остваривати права успешно на индивидуалном нивоу, не треба мењати праксу и вештачки уводити систем колективног остваривања”.

Такође, у неким случајевима организација не може да остварује одређена права зато што та права нису Законом призната њеним члановима. О томе такође мора да се води рачуна приликом издавања дозволе за рад, али и касније у току вршења надзора над радом организације.

Пример из праксе Завода

„Произвођач фонограма, како је напред речено, нема законом прописано овлашћење да другоме „дозволи или забрани јавно саопштавање свог фонограма” већ има право на накнаду ако треће лице тај фонограм искоришћава. То је по мишљењу Завода, суштина. Из тог разлога нема ни правног основа да Завод за то издаје дозволу”.

7. ОДНОС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРЕМА ЊЕНИМ ЧЛАНОВИМА

7.1. Кога организација заступа?

Организација остварује права свих носилаца ауторског или сродних права (домаћих и страних) који су са њом закључили уговор о уступању својих права (својих чланова), као и свих носилаца ауторског или сродних права који са њом нису закључили уговор о уступању својих права (домаћих и страних) и уз то је нису обавестили (на законом прописан начин) да ће своја права остваривати индивидуално (члан 180. став 1. Закона). На основу билатералних уговора које организација закључује са иностраним сродним организацијама, она заступа и стране ауторе и носиоце сродних права поводом искоришћевања њихових ауторских дела и предмета сродних права на територији Републике Србије (члан 186. став 1. Закона).

Дакле, организација заступа:

- а) своје чланове, домаће и стране држављане, на основу закљученог индивидуалног уговора;
- б) ауторе и носиоце права, домаће и стране држављане, који нису њени чланови, а које организација заступа на основу законске претпоставке (проширена колективна лиценца);
- в) стране ауторе и носиоце сродних права, на основу билатералних уговора са сродним иностраним организацијама.

7.2. Кога организација не може да заступа?

Организација не може колективно да остварује права једино оних аутора или носилаца сродних права који су се на законом прописан начин искључили из колективне заштите.

Овде такође треба имати у виду да у случајевима из члана 29. став. 2. Закона (реемитовање), као и у случају члана 39. Закона (јединствена накнада аутора), члана 40. Закона (накнада од давања дела на послугу), чланова 117. и 127. Закона (накнада за коришћење фонограма и интерпретација), члана 142. став 2. Закона (посебна накнада издавача штампаних издања) и члана 146. Закона (посебна накнада интерпретатора и произвођача фонограма), индивидуално остваривање права није правно могуће. У овим случајевима, аутори и носиоци сродних права се не могу искључити из колективног система заштите. Другим речима, организација је дужна да их заступа у сваком случају, чак иако се они изричито искључе из система колективног остваривања права.

7.3. На који начин се члан организације искључује из система колективне заштите?

Члан 180. став 1. Закона предвиђа да је неопходно да носилац права обавести организацију да ће своја права остваривати индивидуално, осим у случајевима обавезног колективног остваривања (члан 180. став 1. Закона).

Иако је за искључивање из система колективне заштите довољна писана изјава носиоца права, да би се такво искључивање у пракси заиста спровело у једном тренутку се мора идентификовати и репертоар тог аутора или носиоца права који се из колективне заштите искључио. Целисходно је да аутор то уради приликом слања дописа којим се

искључује из система колективне заштите, где би јасно навео која дела чине његов репертоар. Ако то не учини, проблем ће настати онда када се организација обрати свом кориснику са захтевом да јој плати накнаду за коришћење ауторских дела или предмета сродних права са њеног репертоара. Корисник ће том приликом одговорити да не користи дела са репертоара организације, већ да користи дела лица које се искључило из система колективне заштите. Том приликом, корисник (на пример неки угоститељски објекат) не само да треба да докаже да има уговор са лицем које се на законом прописан начин изузело из колективне заштите, већ и да докаже да је музика коју у свом раду користи део каталога тог лица, а тиме ће посредно доказати да није део репертоара организације. Терет доказивања је на кориснику и то је суштина правне претпоставке – претпоставља се да организација заступа ауторе, све док се супротно не докаже. Другим речима, искључивање из система колективне заштите, да би заиста производило правна дејства, мора да садржи две врсте података: податке о носиоцу права када се из система искључује физичко лице, а податке о каталогу када се искључује правно лице.

Питање валидности таквих доказа, Завод је у једном од својих дописа образложио следећим речима:

„По мишљењу Завода, суштина је да ли организација XXXXXX може на лак и поуздан начин, без великих трошкова, судећи на основу доказа које јој је корисник XXXXXX доставио, да утврди шта чини каталог њеног члана XXXXX, или не. Ако је одговор позитиван, онда је питање форме тих доказа, неважно.” (поднесак број 4124/10/1 од 7.2.2011. године).

7.4. Да ли је могуће делимично искључење из система колективне заштите?

Може ли аутор да се искључи из система колективне заштите само за део својих права, док би други део тих права наставио да обавља на колективан начин? Такође, може ли се члан организације искључити из система колективне заштите за део својих предмета заштите (ауторских дела или предмета сродних права)?

Члан 180. став 2. Закона предвиђа да „носилац ауторског, односно сродног права који није са организацијом закључио уговор из члана 153. овог закона може да обавести организацију, писменим обавештењем, да ће своја права остваривати индивидуално, осим у случајевима из члана 29. став 2, чл. 39, 40, 117, 127, 142. и 146. овог закона којима је прописано обавезно колективно остваривање ауторског и сродних права.” Из овога следи да се аутор или носилац сродног права искључује из система колективне заштите увек за сва права која организација остварује, осим оних права која се индивидуално не могу остваривати. Делимично искључење из система колективне заштите у погледу права која аутору закон признаје, није правно могуће. На пример, члан организације СОКОЈ не може да се искључи из система колективне заштите тако што ће тражити да га његова организација заступа у погледу права на накнаду за јавно саопштавање фонограма, док би он сам, на индивидуалан начин, вршио своје право на накнаду за емитовање својих фонограма.

То се такође односи и на сродноправне предмете заштите.

Организација остварује права за сва ауторска дела или сродноправне предмете заштите одређеног носиоца права. Одредбом члана 153. ст. 1. Закона прописано је да аутор или носилац сродног права, када уступа организацији права на остваривање,

односно даје налог да организација наплати накнаду од корисника, то чини за сва своја дела, односно за све своје предмете заштите. То значи да Закон забрањује да носилац права своја права једним делом остварује индивидуално, а другим делом колективно. На пример, незаконито је да композитор који је члан СОКОЈ-а и који има двадесет композиција, имовинско правна овлашћења за првих десет остварује преко СОКОЈ-а, преосталих десет индивидуално. Носилац права, када уступа организацији одређена имовинска права, мора да их уступи за све своје предмете заштите (поднесак број 1277/11 од 21.3.2011. године).

Из члана 180. Закона такође произлази и следеће: и поред чињенице да се одређени аутор искључио из система колективне заштите, организација и даље има обавезе према њему, обавезе да остварује она права која се по закону морају остваривати на колективан начин.

7.5. Може ли организација да искључи свог члана из чланства?

Чланом 150. Закона је предвиђено да носилац ауторског или сродног права може своје право остваривати индивидуално или колективно осим у случајевима из члана 29. став 2, члан 39, 40, 117, 127, 142. и 146. овог Закона. Дакле, организација не може да откаже остваривање права носиоцу права у оним случајевима где Закон изричито предвиђа да је колективно остваривање права обавезно. Организација евентуално може некоме да откаже чланство у организацији, али и то само под условима који су предвиђени њеним општина актима, пре свега статутом. Такође, у погледу овог питања, надлежан службеник треба пажљиво да проучи разлоге које је организација навела као основ за искључење некога из њеног чланства, те видети да ли су ти разлози заиста оправдани, да ли не представљају шиканирање или неку другу врсту дискриминације њених чланова.

7.6. Обавеза је организације да у интересу својих чланова прикупља накнаду за коришћење ауторских дела и предмета сродних права

Поред тога што је на искључив начин стекла право на апсолутним имовинским правима аутора, организација је на основу уговора са аутором или носиоцем сродног права стекла и право и да од корисника ауторских дела и предмета сродних права (на пример, радио и тв емitera, угоститељских објеката који користе музику, организатора музичких фестивала и тако даље) наплати одговарајућу накнаду на име искоришћавања ауторског права или предмета заштите (члан 153. Закона).

Организација наплаћује од корисника искоришћавање ауторских дела или предмета сродних права и тако прикупљену накнаду расподељује својим члановима у складу са планом расподеле (члан 184. Закона). Приликом вршења надзора надлежан службеник треба да обави увид у уговоре које је организација закључила са својим члановима. Неопходно је да се провери да ли су ти уговори у складу са Законом о ауторском и сродним правима и Законом о облигационим односима. Такође, надлежан службеник дужан је да провери да ли су уговорне одредбе јасне и у складу са општим актима организације и издатом дозволом.

Најзад, истим уговором којим је организацији уступио своја апсолутна и облигациона ауторска права, аутор, односно носилац сродног права, даје налог организацији да она са корисницима ауторских дела-телевизијским и радио станицама и

тако даље, закључи уговоре о неискључивом уступању тих права, односно уговоре којима преноси на кориснике право коришћења оних ауторских дела која су на његовом репертоару. Примера ради, СОКОЈ, као организација која остварује права композитора, аранжера и текстописаца, закључује уговор са телевизијом „Кошава” о неискључивом уступању ауторских имовинских права композитора, аранжера и текстописаца које заступа. На тај начин, телевизија „Кошава” стиче право да емитује песме са репертоара који покрива СОКОЈ, али истовремено и обавезу да за то плати одговарајућу накнаду.

7.7. Право је организације да један део прикупљених средстава потроши на свој рад (трошкови организације)

Организација је дужна да расподели носиоцима ауторског или сродних права које заступа сав приход остварен од накнаде прикупљене од корисника, изузев средстава одређених за покриће трошкова свог рада, а у складу са планом расподеле (члан 184. Закона).

Питање трошкова организације је од значаја за процену квалитета њеног пословања, јер је организација успешна у оној мери у којој ефикасно прикупља новац за своје чланове и транспарентно га и правично дели. Уколико организација троши несразмерно много прикупљеног новца на своју инфраструктуру, на плате запослених, службена путовања и тако даље, онда је то показатељ да не испуњава своју друштвену функцију на прави начин. Завод треба да има прецизан увид о томе колико организација 1) остварује прихода; 2) расподељује својим члановима; 3) троши на свој рад.

Укупни трошкови организација морају да буду у складу са Планом расподеле или Статутом организације. Надлежан службеник мора да води рачуна да организација заиста и троши у складу са оним што је у Статуту речено. Законско ограничење у том погледу не постоји.

О трошковима организације морају да одлучују њени чланови. То каже и став 28. преамбуле Директиве 2014/26/EУ.

„Будући да носиоци права имају право на накнаду за коришћење њихових права, важно је да управљање тим правима не премаша оправдане трошкове, док би о сваком одбитку (...) требали одлучивати чланови организације за колективно остваривање права. Организације за колективно остваривање права требале би бити транспарентне према носиоцима права у односу на правила којима су ти одбици уређени.”

Административни трошкови организација крећу се у просеку од 20-30% од укупног износа прикупљених средстава. Постоје друштва која троше мање од 20% а постоје и она која троше чак и више од 30%. Примера ради, британски PRS троши 10.9% од укупно остварених прихода, за покриће трошкова свог рада. Немачка Гема троши 14.9% од укупно остварених прихода за покриће трошкова свог рада.

Трошкови организација које заступају интерпретаторе и произвођаче фонограма, уобичајено не прелазе 10-15% од укупних прихода (нпр. у 2015. години британски PPL је утрошио 14,2% прикупљених средстава на трошкове, немачки GVL у 2014. години 14,13%, хрватски ZAPRAF у 2015. години 12,69%). Међутим има примера где организација на расходе потроши и више од наведених износа (нпр. словеначки IPF је у 2014. години потрошио око 30% прикупљеног новца на трошкове организације). У сваком случају, трошкови организација не смеју да буду виши него што је то у конкретном

случају оправдано, то јест, виши него што то захтевају стварне активности колективног остваривања, које се врше у корист чланова организација. То веома зависи од тога какве све активности организација обавља у интересу својих чланова. Неке организације обављају врло једноставне послове, па то с једне стране не изискује много трошкова, али зато и не гарантује нарочиту заштиту њиховог чланства. С друге стране, неке организације имају тако комплексан и детаљан систем прикупљања и расподеле накнада да им трошкови сразмерно расту, али је зато њихово чланство много сигурније да ће убирање накнада бити ефикасно, расподела убраних средстава бити праведна и тачна, а заштита њихових права боља. Чињеница да организација троши мало, не значи нужно и да ради добро. Организација мора да има трошкове, али ти трошкови морају да буду разумни и оправдани, у интересу њиховог чланства, а то значи ефикаснијег прикупљања прихода и боље, ефикасније и транспарентније расподеле тако убраних прихода.

Надлежан службеник има обавезу да пажљиво утврди колико организација заиста троши на свој рад.

Пример из праксе Завода

„Чланом 127. став 4. Закона је предвиђено да Уговором о пословно техничкој сарадњи организације морају да одреде и „висину трошкова наплате јединствене накнаде и учесталост предаје дела јединствене накнаде другој организацији”. Из те законске одредбе произлази да је одређивање трошкова наплате јединствене накнаде законска обавеза организације ХХХХ, једнако као и обавеза организације ХХХХХХ. Утврђивање тачног износа трошкова наплате јединствене накнаде неопходно је и због члана 127. став 7. Закона којим је предвиђено да износ трошкова који настану прикупљањем јединствене накнаде, осим ако се уговорне стране другачије не договоре, не сме да буде већи од 10% од укупне вредности прихода јединствене накнаде. Зато организације ХХХХХ и ХХХХ имају законску обавезу да транспарентно и проверљиво приказују тачан приход од прикупљања јединствене накнаде и тачан износ трошкова који настају приликом прикупљања јединствене накнаде. Без тих података није могуће проценити да ли се однос прихода и трошкова налази у оној сразмери коју прописује Закон: трошкови не смеју да буду већи од 10% остварених прихода. Без тих података није могуће утврдити да ли су трошкови у оној сразмери која је предвиђена уговором. Најзад, без података о трошковима није могуће утврдити ни да ли организација ХХХХ обавља своју делатност у складу са својим Статутом којим је прописано да њени укупни трошкови не смеју да пређу „30% наплаћених прихода Организације на годишњем нивоу” (члан 51. Статута). Пропуштање да се књижи сваки приход и сваки трошак који настане у вези са јединственом накнадом, као што то чини организација ХХХХХ, јесте поступање супротно Закону и супротно члану 51. Статута ХХХХХ.”(поднесак бр. 2764/11/1 од 31.10.2011. године).

8. ОДНОС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПРЕМА КОРИСНИЦИМА

Корисници ауторских дела и предмета сродних права су правна и физичка лица која комерцијално искоришћавају ауторска дела и предмете сродних права због чега су обавезна да организацији плате одговарајућу накнаду, у складу са Законом и међународним уговорима које је наша земља потписала. То су радио и телевизијске станице које емитују музику, интерпретације и фонограме, угоститељски објекти који јавно саопштавају музику, фонограме и интерпретације, организатори музичких фестивала и тако даље. Обавезе организације према корисницима су дефинисане одредбама Закона и њеним општим актима (нпр. тарифом).

Наш Закон не даје дефиницију корисника. Директива 2014/26/ЕУ на овај начин дефинише корисника:

„корисник” значи свако физичко или правно лице које врши радње повезане с дозволом носиоца права, накнадама носиоцима права или исплатом накнаде носиоцима права и који не делују као потрошач”.

8.1. Обавеза закључења уговора са сваким заинтересованим корисником

Организација је дужна да са сваким заинтересованим корисником, односно удружењем корисника, под равноправним и примереним условима, закључи уговор о неискључивом уступању права искоришћавања предмета заштите са њеног репертоара. (члан 183. Закона).

Завод не може да контролише негативне чињенице, односно, не може да провери да ли са неким корисником организација није закључила такав уговор. Ако постоје индиције да постоји некаква дискриминација у погледу избора корисника са којима се закључују ови уговори, злоупотреба монополског положаја и тако даље, Завод има основа да реагује. Надлежан службеник би требало да од организације тражи да на увид стави пример типског уговора који закључује са заинтересованим корисницима ауторских дела или предмета сродних права. На основу тих уговора се закључује да ли у пословању организације постоји конзистентност и једнако поступање према свима. То је суштина ове обавезе.

8.2. Обавеза обавештавања корисника ауторских дела о именима носилаца ауторског и сродних права који су се искључили из заштите

Организација је дужна да обавести кориснике ауторских дела или предмета сродних права о именима носилаца ауторског или сродних права који су се искључили из заштите на основу члана 180. ст. 3. Закона. Неопходно је да то буде објављено на сајту организације.

8.3. Обавеза обавештавања корисника ауторских дела и предмета сродних права о другим значајним питањима

Организација има обавезу да редовно обавештава кориснике и заинтересовану јавност преко масовних медија и на својој интернет страници о категоријама носилаца права које представља; имовинским правима која остварује; категоријама корисника предмета заштите и другим физичким и правним лицима који су обвезници плаћања накнаде; садржини општих аката организације (статуту, тарифи, плану расподеле); броју и листи билатералних уговора закључених са иностраним организацијама; подацима о

овлашћеним заступницима организације; свом радном времену (члан 181. Закона). Питање је шта тачно значи *редовно обавештава* кориснике и заинтересовану јавност преко *масовних медија*? Податак о томе чије интересе организација колективно остварује треба да буде објављен на сајту организације. Обавештења у масовним медијима треба да се односе само на значајне промене у режиму рада организације или пак на доношење општих аката организације.

Надлежан службеник дужан је да када год уочи, сам или на основу приговора трећих лица, било какву нетачност у обавештавању које долази од стране организација, на то скрене пажњу и организацији наложи исправку.

8.4. Обавеза обавештавања корисника о свом репертоару

Организација има обавезу да сваком кориснику или другом лицу које има правни интерес пружи обавештење о предметима заштите (репертоару, каталогу и тако даље) и о условима под којима остварује ауторско, односно сродна права (члан 181. став 2. Закона). Ове информације организација треба да пружа ад хок, сваком лицу које за то има правни интерес. *Правно заинтересована лица* су сви корисници, као и сва друга лица која у конкретном случају докажу да такав интерес на њиховој страни постоји. Организација је дужна да на захтев корисника омогући увид у свој репертоар. Ако се покаже да организација није пружила информације о свом репертоару, надлежан службеник ће наложити организацији да такве информације достави у најкраћем могућем року, који не може бити дужи од 15 дана (поднесак број 1522/10/1 од 6.5.2010. године).

8.5. Обавеза обавештавања својих чланова на интернет страници

Организација је дужна да на својој интернет страници учини доступним својим члановима и следеће податке: листу чланова скупштине, управног одбора и надзорног одбора; годишњи извештај о пословању; информације о заседању скупштине (датум, време, место заседања, дневни ред, одлуке скупштине) -(члан 182. Закона).

9. ДОСТАВЉАЊЕ ИЗВЕШТАЈА ЗАВОДУ ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ

9.1. Врсте извештаја које организација мора да достави Заводу и рок за њихово достављање

Чланом 188. Закона о ауторском и сродним правима је предвиђено да је ради остварења надзора, организација дужна да доставља надлежном органу:

- 1) годишњи извештај о пословању;
- 2) годишњи обрачун накнада;
- 3) извештај овлашћеног ревизора.

Споменути документи морају се доставити Заводу у року од 15 дана од дана њиховог усвајања, односно добијања.

Чланом 189. Закона о ауторском и сродним правима предвиђено је да је организација дужна да за сваку пословну годину, у року од 6 месеци од дана њеног завршетка, усвоји односно прибави:

1) годишње извештаје органа управљања и надзорних органа о износу наплаћених накнада, њиховој расподели, пословању колективне организације, извршавању споразума закључених са репрезентативним удружењима корисника и о извршавању уговора склопљених са иностраним организацијама;

2) извештај овлашћеног ревизора;

3) предлог финансијског плана организације за наредну годину који укључује план трошкова њеног пословања.

Будући да се пословна година завршава 31. децембра текуће године, рок од 6 месеци од дана њеног завршетка истиче 30. јуна текуће године. Петнаест дана након тог датума истиче рок за достављање извештаја Заводу за интелектуалну својину: 15. јула текуће године.

Дана 1. јуна текуће године надлежан службеник дужан је да организацијама пошаље допис у ком их подсећа на обавезу достављања извештаја најкасније до 15. јула текуће године.

Уколико организација не достави горе цитиране извештаје до 15. јула текуће године, надлежан службеник ће јој дописом оставити додатни рок од 7 дана да те извештаје достави. Ако ни у том року не достави потребне извештаје, Завод ће организацији издати налог да то учини, уз образложење да је недостављање извештаја тежа повреда одредаба закона и да ће у случају даљег одбијања да се извештаји доставе, поступак бити настављен у смислу члана 162. став 1. тачка 3. Закона.

9.2. Годишњи извештај о пословању

Годишњи извештај обухвата годишње извештаје органа управљања организација и надзорног органа о:

- износу наплаћених накнада;
- извршеној расподели наплаћених накнада;

- пословању организације;
- извршавању споразума закључених са репрезентативним удружењима корисника;
- извршавању уговора склопљених са иностраним организацијама (члан 189. став 1. тачка 1. Закона).

Горе набројани извештаји, заједно чине „Годишњи извештај о пословању организације”.

Заводу се горе набројани извештаји достављају у форми јединственог документа. Као такви, они морају да буду предмет ревизије (члан 190. став 1. Закона). Такође, извештаји морају да буду снабдевени печатом организација и да буду потписани од стране председника управног одбора и председника надзорног одбора организација.

У циљу потпуног и правилног сагледавања законитости рада организације, имајући у виду светску праксу у састављању ових извештаја и посебно одредбе АНЕКСА 1 Директиве о колективном остваривању ауторског и сродних права, узимајући у обзир одредбу члана 191. став 3. Закона према којој „надлежни орган може захтевати од организације писмени одговор у вези питања која се односе на делатност и пословање организације”, а све у циљу ефикасног и делотворног надзора, надлежни службеник ће тражити од организације следеће информације о годишњем извештају о пословању, уколико тих информација и података у годишњем извештају нема:

- главну књигу аналитичких и синтетичких конта, биланс стања, биланс успеха и извештај о протоку готовине;
- податке о активностима организације које су предузете у току финансијске године;
- опис управљачке структуре организације;
- податке о укупном износу накнаде за рад управног одбора, директора организације, надзорног одбора и других руководећих тела чији чланови остварују право на накнаду у нето и бруто износу;
- годишњи обрачун накнада;
- посебан извештај о средствима издвојеним за културне намене и за унапређење пензијског, здравственог или социјалног статуса чланова организације.

Надлежан службеник може, ако то околности захтевају, тражити и сваки други податак који је важан за утврђивање чињеничног стања а ради правилног и потпуног надзора.

9.2.1. Годишњи обрачун накнада

Организација је дужна да Заводу достави и документ под називом Годишњи обрачун накнада.

Годишњи обрачун накнада мора да буде предмет ревизије. Годишњи обрачун накнада мора да буде сачињен у складу са Статутом и Планом расподеле.

У најширем смислу, годишњи обрачун накнада представља скуп података о томе колико је новца организација прикупила од корисника, да ли је своје трошкове и расподелу накнада спровела на основу проверљивих доказа и у складу са планом расподеле. Тај документ пружа најјаснију слику о томе да ли се прикупљене накнаде од стране организације деле на правичан, законит и транспарентан начин. Стога и приликом његове анализе мора да се уложи највећа пажња, како од стране надлежног службеника, тако и од стране ревизора.

Годишњи обрачун накнада мора да буде јасан, прегледан и заснован на прецизним подацима о искоришћавању предмета заштите, а то су кошуљице.

Годишњи обрачун накнада није исти за све организације. Разлог томе је што свака организација има свој план расподеле док општи обрачун накнада, у зависности од тога, има различит садржај. Независно од тога, годишњи обрачун накнада мора да буде сачињен у складу са одредбама статута и плана расподеле организације које уређују питање расподеле накнада и да садржи све одлучне чињенице о расподели убраних накнада у претходној обрачунској години.

У том погледу, годишњи обрачун накнада треба да садржи нарочито следеће податке:

1) финансијске податке о оствареним приходима организације у току финансијске године разврстане по врсти права и начину искоришћавања ауторског дела или предмета сродног права (приходи од јавног саопштавања, јавног извођења, емитовања, реемитовања, посебне накнаде и сл).

2) финансијске податке о свим другим приходима које је организација остварила у току финансијске године;

3) финансијске податке о трошковима организације насталим у току финансијске године уз обавезно навођење податка о уделу трошкова у приходима организације;

4) финансијске податке о накнадама које припадају носиоцима права са детаљним описом нарочито следећих ставки:

а) укупан износ средстава намењених расподели накнада разврстан по врсти права и начину искоришћавања ауторског дела или предмета сродног права;

б) укупан износ средстава исплаћен носиоцима права разврстан по врсти права и начину искоришћавања ауторског дела или предмета сродних права;

в) учесталост исплата накнада у току финансијске године разврстаних по врсти права и начину искоришћавања ауторског дела;

г) укупан износ расподељених али још увек неисплаћених накнада, разврстаних по врсти права и начину искоришћавања ауторског дела уз навођење финансијске године у којој је такав износ наплаћен од корисника;

д) уколико расподела није спроведена у предвиђеном року, детаљно образложење разлога за то.

5) податке о сарадњи са другим организацијама за колективно остваривање ауторског и сродних права са детаљним описом нарочито следећих ставки:

а) износ који је организација исплатила другим организацијама и износ који су друге организације исплатиле организацији појединачно од сваке организације;

б) трошкови администрања репертоара других организација;

в) трошкови наплате накнада од других организација;

г) износ опредељен носиоцима права из других организација разврстан по категорији права и по организацији за колективно остваривање ауторског и сродних права.

Завод ће затражити нови ревизорски извештај уколико сматра да достављени не пружа јасну слику да је расподела спроведена у складу са планом расподеле. Посебно ће се водити рачуна о томе да ли је ревизор дао своје мишљење о свим горе наведеним ставкама. У сваком случају, најважније је следеће: ревизор мора да каже да ли је расподела извршена у складу са Планом расподеле организације.

10. ПЛАН РАСПОДЕЛЕ ОРГАНИЗАЦИЈА

План расподеле је општи акт организације којим се дефинишу правила поделе прикупљене накнаде међу њеним члановима. Основни задатак сваке организације за колективно остваривање ауторског и сродних права јесте да на најефикаснији и најекономичнији могући начин прикупи новац од корисника и да га уз минималне трошкове подели својим члановима, у складу са планом расподеле. На то непосредно упућује и члан 184. став 1. Закона, који предвиђа:

„Организација је дужна да носиоцима ауторског, односно сродних права, који су са њом закључили уговор из члана 153. овог закона и носиоцима ауторског и сродних права из члана 180. став 4. овог закона, расподели сав приход остварен од накнаде прикупљене од корисника, изузев средстава одређених за покриће трошкова свог рада, а у складу са планом расподеле.“

План расподеле је правни основ за расподелу убраних накнада. Он мора да буде законит и јасан. План расподеле суштински обавезује организацију да у подели новца поштује унапред договорена правила и спречи самовољу и арбитрарности у подели новца. План расподеле треба да гарантује сигурност и предвидивост у подели новца члановима организација који имају право да знају следеће:

- 1) колико им новца припада;
- 2) на основу којих података је извршен обрачун њихових накнада,
- 3) како да остваре своја права ако сматрају да нису добили онолико колико сматрају да им припада.

Члан 185. Закона предвиђа да се „расподела мора заснивати на прецизним подацима о искоришћавању предмета заштите“.

План расподеле мора јасно да дефинише прецизне податке на којима се расподела темељи. У погледу њиховог садржаја, не сме да буде никаквих недоумица или двосмислености.

10.1. Начела плана расподеле.

Члан 167. став 2. Закона каже да су начела плана расподеле „сразмерност, примереност и правичност“.

Реч „*примерен*“ значи „онај који одговара потреби, погодан, подесан“. То значи да план расподеле или прецизније - његове одредбе, морају да буду подесне да се на основу њих спроведе расподела убраних накнада.

Реч „*сразмеран*“ значи „који је у правилном односу према целини“. Одредбе плана расподеле морају да буду засноване на принципу *сразмерности или пропорционалности*, а то значи да гарантују да ће општи и појединачни обрачуни накнада чланова организација одговарати правом стању ствари које произлази из проверљивих података, у складу са чланом 185. Закона.

Реч „*правичан (праведан)*“ значи „који је заснован на правди, који је у складу са правдом“. Одредбе плана расподеле морају да буду правичне, а то у првом реду значи да буду такве да њихово спровођење обезбеђује носиоцу права, да му расподелом

прикупљених накнада припадне новчани износ који је у великој мери пропорционалан стварном коришћењу предмета заштите.

Неопходно је да подела новца међу члановима суштински рефлектује ове принципе. Ево једног примера из Плана расподеле немачке организација VG WORT (члан 2. плана расподеле VG WORT):

„Ако другачије овим планом није предвиђено, расподела новца делиће се у следећој сразмери:

а) када је реч о ауторским делима код којих је истекао издавачки уговор, или где аутор није ни закључивао издавачки уговор, аутору припада 100% накнаде;

б) када је реч о ауторским делима која су издата кроз издавачки уговор, онда аутору припада 70% накнаде, а издавачу 30%;

в) када је реч о ауторским делима која су преведена, онда преводиоцу припада 50% од ауторове накнаде.”

Принципи *сразмерности, примерености и правичности* такође се пројектују кроз односе међу члановима организација који се међусобно, по различитим основама, разликују. У примеру који је горе наведен, утврђена је сразмера по којој издавач добија 30% а аутор 70% накнаде. Таква расподела убраних средстава је *примерена и правична* будући да је посао аутора „старији” од посла издавача и да је ауторско право примарно у односу на сродна права. Поред тога, аутор је увек и слабија економска страна од издавача па је правично да буде економски боље заштићен од издавача.

На табели ниже, може се видети како је организација СОКОЈ, у Плану расподеле, утврдила уделе ауторских тантијема на музичким делима. Сматрамо да је ова сразмера *правична* јер фаворизује композиторе, али не подцењује ни рад аранжера нити текстописаца.

Шифра	Аутор	За све класе расподеле (у % од укупне тантијеме дела)	
1	Композитор	100	
2	Композитор	75	
	Аранжер	25	
		Посебно писан текст дела	Постојећи текст
3	Композитор	68	75
	Аутор текста	32	25
4	Композитор	43	50
	Аутор текста	32	25
	Аранжер	25	25

Анализирајући план расподеле, надлежан службеник има право да по сопственој процени, одлучи да ли су правила расподеле новца заиста таква да се могу окарактерисати као *правична и примерена*. Ради се о општем акту који доноси скупштина организације и који је одраз воље свих чланова. Завод за интелектуалну својину би требало да реагује само ако би сразмера расподеле новца била драстично другачија од онога што је стандард

у тој врсти организације, или ако се видно, и без видљивог разлога, фаворизује једна категорија аутора или носилаца сродних права, на штету друге. На пример, ако би Планом расподеле било предвиђено да организација која заступа интересе писаца и издавача новац дели тако да писцима припадне 95% убраних прихода, а издавачима 5% убраних прихода. У том и сличним случајевима где се принцип правичности очито нарушава, Завод би имао право да налогом спречи да се новац на такав начин дели. Наравно, приликом процене да ли су у Плану расподеле поштовани принципи *правичности, сразмерности и примерености*, мора се водити рачуна о околностима сваког конкретног случаја.

Поред тога што одредбе плана расподеле морају да рефлектују описана начела, исто тако је неопходно и да појединачне одлуке органа организација које се односе на спровођење плана расподеле, буду у складу са тим начелима. Примера ради, Управни одбор Сокоја игра веома значајну улогу у спровођењу плана расподеле. Постоји низ одлуке које тај орган мора да донесе, да бу план расподеле био спроведен и да би заиста живео у пракси. Те одлуке не смеју да буду арбитрарне већ и оне морају да рефлектују описане принципе *примерености, правичности и сразмерности*. У том смислу морају да буду и образложене.

10.2. Одредбе плана расподеле морају да буду законите

Законитост одредаба плана расподеле је услов без којег нема ни његове примерености, сразмерности и правичности. Уколико надлежан службеник утврди да је нека одредба плана расподеле незаконита, дужан је да без одлагања на то упозори организацију. Уколико организација не прихвати став Завода, а надлежан службеник утврди да има правног основа, саставиће нацрт предлога за оцену уставности или законитости плана расподеле пред Уставним судом.

10.3. Одредбе плана расподеле морају да буду јасне

Суштински је важно да одредбе плана расподеле буду *јасне*, разумљиве сваком просечном читаоцу. Уколико службеник који врши надзор над радом организација прочита неку одредбу плана расподеле која му није јасна, дужан је да од организације затражи тумачење те одредбе као и да наложи да се одредба јасније формулише, уколико добијено тумачење није задовољавајуће.

Нејасне одредбе су оне које воде ка неодређености обавезе организације, те се зато не могу применити. Државни службеник који врши надзор, нејасну одредбу ће третирати исто као и незакониту и наложиће организацији да је измени (допис број 990 број 3393/2012 од 30.7.2012. године).

10.4. Одредбе плана расподеле морају да буду прецизне

У случају да лице које анализира план расподеле утврди да су неке његове одредбе непрецизне, може да укаже организацији на ту чињеницу те да јој предложи да се план расподеле измени.

10.5. Одредбе плана расподеле морају да буду примењене на општи и појединачни обрачун накнада

Одредбе плана расподеле морају да буду у потпуности примењене на општи и појединачни обрачун накнада чланова организација. Надлежан службеник то проверава увидом у извештај овлашћеног ревизора о годишњем обрачуну накнада.

10.6. Дефинисање обавеза које на основу плана расподела настају за организацију

План расподеле је општи акт којим организација (њени органи управљања) преузимају на себе низ обавеза. Као и у случају свих других општих аката и позитивних прописа, послови који се односе на извршавање тих обавеза представљају предмет надзора, како је већ речено. За надлежног службеника није једино питање то да ли је план расподеле законит, јасан и прецизан, већ и да ли се обавезе које из плана расподеле произлазе за организацију, заиста извршавају. У овом случају, треба имати у виду да члан 184. став 1. Закона предвиђа да је организација дужна да остварен приход, својим члановима, подели у складу са планом расподеле. Стога је обавеза надлежног службеника да провери да ли се план расподеле заиста спроводи или не, односно, да ли се остварен приход заиста расподељује у складу са планом расподеле или не.

11. ОДНОС ОРГАНИЗАЦИЈЕ СА СРОДНИМ ИНОСТРАНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

11.1. Уговор организације са иностраном сродном организацијом

Члан 186. став 1. Закона предвиђа да организација, „на основу уговора са одговарајућим иностраним организацијама, обезбеђује колективно остваривање ауторског и сродних права домаћих носилаца у иностранству, као и страних носилаца у Републици Србији”. Од дана стицања прве дозволе, па у наредном периоду од пет година, организација је дужна да закључи овакве уговоре. Уколико организација *без оправданог разлога* не закључи овакве уговоре са иностраним сродним организацијама, неће бити у могућности да извршава своју законом дефинисану обавезу - да у иностранству остварује ауторско и сродна права својих чланова, односно, да у нашој земљи, остварује права странаца која им по закону и уставу припадају. Незакључивање оваквих уговора представља тежу повреду закона, у смислу члана 162. Закона. Надлежан службеник мора да утврди да ли су разлози незаконичивања таквих уговора виша сила, на пример, ако инострана организација не жели да ступи у уговорни однос са нашом организацијом или нешто слично томе.

Организација је дужна да споменуте уговоре доставља Заводу у року од 15 дана од дана њиховог закључења (члан 188. став 3. Закона), у оригиналу са преводом овереним од стране овлашћеног судског тумача.

Најзад, овде се ради о типским уговорима које организација најчешће закључује на основу модел уговора неког релевантног међународног тела. Ту се пре свега издвајају CISAC-ови модел уговори. Организације, чланице CISAC-а, су дужне да своје међусобне уговоре ускладе са одредбама тих модел уговора, уз могућност да ако тако не учине, буду искључени из чланства те међународне организације.

11.2. Принцип равноправног третмана

Овај принцип је суштина уговора које домаће организације закључују са иностраним сродним организацијама. Овај принцип рефлектује идеју *националног третмана* према којој свака уговорна страна штити стране ауторе, на исти начин као што штити и своје. Другим речима, домаће организације су дужне да стране ауторе *равноправно третирају* са домаћим ауторима, када је реч о колективном остваривању њихових ауторских или сродних права.

Примера ради, *принцип равноправног третмана* је формулисан у члану 3. став 1. CISAC-овог модел уговора који се односи на овлашћења на искоришћавање несценских дела у бестелесној форми:

„Свака уговорна страна се обавезује да на територији свог пословања, остварује имовинско правна овлашћења комитента друге стране, на исти начин и у истом обиму као што то чини и за своје комитенте, а у оквиру правне заштите која се пружа иностраном делу у држави тражења заштите, осим ако овим уговором није могуће осигурати еквивалентну заштиту зато што она није предвиђена законом. Поред тога, уговорне стране се обавезују да, у највећем могућем степену, подрже принцип солидарности путем адекватних мера и правила која се примењују у области расподеле накнада, као што то чине у погледу својих чланова, чак и када су инострана дела дискриминисана на основу домаћег закона. Свака организација се посебно обавезује да на дела са свог репертоара и

на дела са репертоара оне друге организација, примењује исте тарифе, методе и средства наплате и расподеле накнада.”

Поред тога, и члан 7, став 1, овог модел уговора, такође рефлектује тај принцип:

„Свака организација се обавезује да учини све што може да би добила кошуљице³ свих искоришћавања дела на својој територији и да употреби те кошуљице као ефективну основу за расподелу укупне накнаде прикупљене на име искоришћавања дела”.

Ово је важна одредба која такође доприноси идеји *равноправног третмана*. На пример, организација не мора да прикупља, и најчешће и не прикупља, кошуљице од свих емитера, већ то ради по систему узорка. О томе које ће се кошуљице обрађивати најчешће одлучује управни одбор организације. Да би се избегла опасност да одлуке управног одбора буду такве да фаворизују домаће, а шиканирају стране ауторе, (на пример, ако се прикупљају само кошуљице оних радио станица које емитују домаће, али не и стране ауторе), уговором се намеће обавеза организацији да учини све што може да би прикупила све кошуљице. Надлежан службеник треба да има у виду да је системом узорковања организација у стању да значајно утиче на расподелу тако што ће обрађивањем кошуљица од оних радио станица које емитују њихову музику, суштински фаворизовати одређене категорије носилаца права (на пример домаће ауторе, или ауторе одређене врсте музике). Слична врста несавесног пословања би постојала и онда када би организација прикупљала кошуљице само или претежно оних радио станица које емитују музику или фонограме чланова управног или надзорног одбора организација, и томе слично.

Ипак, надлежан службеник треба да има у виду да оваква обавеза за организацију произлази и из релевантних одредаба међународних уговора из области заштите ауторског и сродних права. Чак и када одредбе о *равноправном третману* не би постојале у уговорима наших организација са иностраним, сродним организацијама, ова обавеза, за наше организације, не би била спорна. Принцип националног третмана предвиђају Бернска конвенција о заштити књижевних и уметничких дела (члан 2), Римска конвенција о заштити уметника извођача, произвођача фонограма и установа за радио дифузију (члан 2), Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине – TRIPS споразум.

11.3. Појам реципрочног аранжмана

Овај уговор је двострано обавезан. Свака уговорна страна преузима на себе, закључењем овог уговора, да испуни налог оне друге стране, да колективно остварује права њених чланова на својој територији. У том погледу, свака организација иступа према корисницима у своје име, а за рачун оне друге.

Закључењем овог уговора, обе организације преузимају извесне обавезе и стичу одређена права према оној другој. Оно што је обавеза на једној, то је право на другој страни, и обрнуто.

Једна уговорна страна (на пример српски ОФПС) преузима на себе обавезу да другој уговорној страни (на пример немачком GVL) омогући да колективно остварује права поводом предмета заштите са његовог репертоара, тачније, поводом фонограма са његовог репертоара. Такође, ОФПС преузима на себе и обавезу да колективно остварује

³ У терминологији CISAC-а то се назива *програм*.

права на предметима заштите са репертоара друге организације, са којом је у уговорном односу. Исте обавезе има и друга уговорна страна према ОФПС-у.

Које су то конкретне радње које организација мора да предузме да би другој уговорној страни омогућила да ова заиста и остварује права на предметима заштите са њеног репертоара?

Свака организација дужна је да редовно доставља другој уговорној страни одговарајуће податке о предметима заштите са њеног репертоара и о односним носиоцима права. Она сама је, разуме се, одговорна за тачност таквих података. Ти подаци достављају се у стандардизованој форми.

Организације које су чланице CISAC-а достављају ову документацију у форми „интернационалних картица” које садрже све потребне податке у погледу: дела створених од стране аутора који су комитенти различитих организација, (такозвана мешовита дела); дела необична по стилу и дужини; успешних дела у земљи која евентуално могу да изазову интересовање у иностранству.

CISAC је такође формирао и листу дела која се најчешће искоришћавају у свету (WW List), при чему свака чланица CISAC-а одређује таква дела на територији свог деловања.

CISAC је формирао и CAE листу (the Composers, Authors, Editors List) коју чини списак свих аутора и издавача који су чланови организација, чланица CISAC-а.

У сваком случају, испуњавање ових обавеза, нужан је предуслов за успешно обављање послова колективног остваривања ауторског или сродних права оне друге стране.

Организација која закључи овај споразум са другом, иностраном, сродном организацијом, наступа у Републици Србији у своје име, а за рачун свог сауговорача. Исто тако, та организација, на територији свог деловања, заступа интересе чланова наше организације. Све то на крају треба да се заврши разменом економских ефеката таквог заступања. Домаћа организација, на нашој територији, прикупља новац поводом искоришћавања предмета заштите који чине репертоар стране организације, а страна организација, на својој територији, прикупља новац поводом искоришћавања предмета заштите који су репертоар наше организација, да бе те ефекте, на крају, међусобно размениле. Организације су, дакле, дужне да на основу уговора који су закључиле, периодично размењују новац прикупљен на име искоришћавања предмета заштите са њиховог репертоара, уколико другачије није договорено. Такође, тај новац, та исплата, треба да буде праћена о одговарајућом документацијом. Свака организација треба да зна стање послова оне друге, да буде упозната са њеним кључним одлукама, да свом сауговорачу пружа редовне, потпуне и детаљне податке о активностима које могу да буду значајне за колективно остваривање имовинско правних овлашћења предмета заштите са њеног репертоара. О томе посебно говоре чланови 4. и 5. CISAC-овог Модел уговора, који предвиђа:

„Свака уговорна страна ће другој страни ставити на располагање сву своју документацију која гарантује да је извршена наплата у складу са доказима (....)”.

Свака уговорна страна је дужна да другој омогући увид у потребну документацију, како би ова могла да изврши ефикасну контролу над остваривањем његових интереса.

Члан 5. став 3. споменутог модел уговора, предвиђа да „свака организација може да постави свог представника у другој организацији, који би контролисао њен рад”. То међутим подлеже одобрењу те организације. Ако организација не прихвати да прими акредитованог представника друге организација, неопходно је да то и образложи. Спор се може изнети и пред CISAC.

11.4. Форма уговора између наших организација и иностраних сродних организација

Овај уговор мора да буде закључен у писаној форми. То произлази и из Закона о ауторском и сродним правима, члана 188. став 3. који каже да „организација мора да достави Заводу *уговоре са одговарајућим иностраним организацијама*”, што не би било могуће када ови уговори не би били закључени у писаној форми. Иако то није изричито речено, из овога недвосмислено следи да је форма ових уговора услов њихове пуноважности. Наиме, достављање ових уговора Заводу за интелектуалну својину има суштински значај за вршење његовог надзора у овом значајном сегменту колективног остваривања ауторског и сродних права. То је претпоставка да Завод ефикасно контролише законитост послова организација које се тичу извршења ових уговора што не би било могуће ако организације не би ове уговоре закључивале у писаној форми. Писана форма овде је у служби заштите јавног интереса, а не само заштите интереса уговорних страна. Изостанак ове форме, односно, незакључивање ових уговора, како је напред већ речено, представља тежу повреду закона од стране организације у смислу члана 162. Закона.

11.5. Битни елементи уговора организације са иностраном сродном организацијом

11.5.1. Предмет уговора

Предмет уговора је уступање овлашћења за заступање. Једна организација овлашћује другу организацију да заступа њене чланове на својој територији, а преузима и обавезу размене репертоара (базе података о делима, односно предметима сродних права и њиховим носиоцима). Будући да је најчешће у питању више стотина хиљада предмета заштите (песамa, фонограма интерпетација и тако даље), разумљиво је да се такви подаци неће наводити у самом тексту уговора. Довољно је да предмети заштите буду врсно одређени.

11.5.2. Имовинско правна овлашћења која организације узајамно остварују

То су она овлашћења која су им законом и дозволом Завода призната. Она морају да буду прецизно наведена у самом уговору.

Свака организација даје другој уговорној страни овлашћење за предузимање одређених радњи у погледу колективног остваривања ауторског и сродних права. Конкретно, свака организација је дужна да настоји да на територији свог деловања, у складу са својим општим актима и својим позитивним правом, предузима радње колективног остваривања права поводом предмета заштите који се налазе на репертоару њеног сауговорача. То значи, да за рачун свог сауговорача, примера ради, наша организација, мора да преговара и закључује уговоре са корисницима на својој територији, прикупља од њих накнаде, штити њихова права пред судом и другим државним органима, расподељује накнаде, одговара на приговоре уговорача, и тако даље. Наравно, и овде се

ради о облигацији средства, а не облигацији циља. Наша организација не може да буде одговорна за штету иностраној сродној организацији, ако преузете обавезе не изврши, јер прикупљање накнада, преговори са корисницима, исход судских спорова и тако даље, није нешто што зависи само од њене воље. Ипак, она је дужна да савесно, у складу са начелом савесности и поштења, као и добрим обичајима који важе у овој области, учини све што може да иностране ауторе и носице права заступа са истом ревностју и једнако одговорно као што заступа и своје чланове.

11.6. Трајање уговора

Ово је уговор са трајним извршењем престација. Његово трајање међутим мора да буде одређено у самом уговору. Примера ради, чланови CISAC-овог модел уговора, предвиђају да се ови уговори закључују на рок од годину дана, а да се по истеку тог рока могу прећутном сагласношћу уговорних страна продужавати неограничен број пута. Отказ уговора је могућ, али под условом да једна уговорна страна, препорученим писмом, три месеца пре истека рока од годину дана, обавести другу уговорну страну о својој намери да уговор раскине. Овде се отвара и питање под којим још условима овај уговор може да буде раскинут.

Ево шта о томе каже члан 14. споменутог модел уговора CISAC-а.

„Независно од одредби члана 13, свака од уговорна страна може одмах отказати овај уговор:

а) ако у међувремену онај други уговорник измени одредбе статута или правила о расподели накнада на начин који би суштински могао неповољно да утиче на уживање или остваривање имовинско правних овлашћења њених комитената. Такву измену мора потврдити надлежни орган CISAC-а. Након те верификације, Савет конфедерације може односној организацији оставити рок од три месеца ради разрешења тако настале ситуације; уколико та организација не изврши неопходну корекцију у поменутом року, онда друга организација може да, ако то жели, откаже овај уговор.

б) ако у земљи непосредног деловања оног другог уговорника, настане фактичка или правна ситуација која њене комитенте ставља у неповољнији положај у односу на комитенте те домаће организација, или ако се дела са њеног репертоара бојкотију мерама које практикује онај други саговорник”.

Надлежан службеник је дужан да у складу са Законом и овом методологијом, проверава да ли организација испуњава своје уговорне обавезе према иностраним сродним организацијама. Ако их организација из неког разлога није испунила, надлежан службеник биће дужан да то питање постави организацији. Ако организација не пружи адекватно образложење за такав поступак (нека од тих образложење су наведена горе, у тексту), надлежан службеник дужан је да јој наложи да те обавезе испуни. Неиспуњавање ових обавеза и након налога Завода, сматраће се тежом повредом закона и основ за примену члана 162. Закона.

АНЕКС

Прилог 1

Примери питања која се могу постављати у организацији у току непосредног надзора

У току непосредног надзора службеник Завода поставља одређена питања (од којих су нека набројана ниже) и то одговорним лицима организације, затим обавља непосредан увид у пословање организације, као и непосредан увид у доказе о законитом и транспарентном пословању организације.

У току вршења редовног надзора над радом надлежни службеник проверава:

1. Број чланова организације на дан вршења непосредног надзора над радом.
2. Колико домаћих носилаца права се искључило из система колективног остваривања права и који су то носиоци права у питању (ово важи само за оне носиоце права и она права за које је законом дозвољено да се њихови носиоци искључе из система колективног оставривања и то писаном изјавом достављеној организацији)
3. Да ли је организација до дана вршења непосредног надзора закључила нови билатерални уговор са сродном иностраном организацијом. Ако јесте, са којом организацијом и шта је предмет тог уговора. Том приликом надлежни службеник може да тражи увид у тај уговор као и да на лицу места провери и да ли је тај уговор благовремено достављен Заводу.
4. Да ли је организација, у роковима прописаним билатералним уговорима извршила исплату накнада страним сродним организацијама са којима има закључен уговор о међусобном заступању? Том приликом службеник Завода који обавља непосредни надзор може да тражи на увид у доказе о извршеним уплатама према страним сродним организацијама. Службеник Завода на лицу места одлучује да ли ће тражити увид у доказе о уплатама страним сродним организацијама по методи узорка или ће захтевати увид у доказе о исплати средстава домаће организације према свим страним организацијама са којима наша домаћа организација има закључен билатерални уговор.
5. Да ли су стране организације са којима домаћа организација има закључен билатерални уговор благовремено исплатиле накнаду за искоришћавање домаћих ауторских дела односно сродних права у иностранству и доставиле одговарајуће информације на основу којих домаћа организација може те накнаде да исплати домаћим носиоцима права. Уколико то није случај службеник Завода треба да тражи образложење одговорног лица организације о томе зашто до исплате накнаде од стране иностраних организација није дошло. У зависности од одговора и објашњења које добије, службеник Завода може да тражи увид и у доказе о изнетим тврдњама одговорног лица поводом датог одговора.
6. Да ли је организација пријавила/разменила свој репертоар са свим иностраним организацијама са којима има закључен уговор о билатералној сарадњи?

7. На које бројеве рачуна и код којих банака корисници ауторских дела односно сродних права уплаћују накнаду домаћој организацији?

8. На којим све рачунима и код којих банака организација прикупља или држи новац прикупљен на основу обављања делатности колективног остваривања ауторског или сродних права?

9. Да ли организација врши орочавање новца прикупљеног на име накнада за искоришћавање ауторских дела и предмета сродних права. У зависности од одговора на ово питање службеник Завода ће поставити и додатна питања (на пример: на колики период се врши орочавање, за које сврхе се користи новац добијен на име камата и сл).

10. Да ли организација има посебно одвојен новац на неком од рачуна који служи за исплату накнада носиоцима права по усвајању приговора на појединачне обрачуне?

11. На који начин организација исплаћује носиоце права чији приговори или жалбе на појединачни обрачун накнада су усвојени од стране надлежног органа или тела организације?

12. Да ли организација има и друге приходе осим прихода које остварује колективним остваривањем ауторског и сродних права? Ако има, који су то приходи и у које сврхе је приход искоришћен? Одговорно лице организације даје детаљније објашњење које се уноси у записник о непосредном надзору.

13. У случају да организација има и друге приходе осим прихода од остваривања ауторског, односно сродних права тражи се информација о томе како се та средства троше или расподељују.

14. Колико је укупно било приговора носилаца права на обрачун накнада у претходној календарској години за претходну обрачунску годину, а који су достављени надлежном телу или органу организације?

15. Колико је приговора носилаца права на обрачун накнада усвојено у целости а колико је одбачено или одбијено?

16. Да ли чланови Скупштине, Управног одбора, Надзорног одбора као и других органа и тела организације добијају накнаду за рад у тим органима, односно телима и ако добијају, колико износи та накнада.

17. Колики су приходи које чланови управног и надзорног одбора остваре од искоришћавања предмета заштите у односу на просечан приход чланова организације.

18. Подаци о софтверу и хардверу који организација користи, те да ли је било неких унапређења и улагања у периоду од 6 месеци.

19. Подаци о базама података које организација користи са освртом на међународну праксу у формирању и коришћењу таквих база.

20. Подаци о обради кошуљица, проценат уредних и неуредних кошуљица.

21. Узорак радио и телевизијских станица, начин формирања узорка с детаљним образложењем са освртом на међународну праксу у односу на то питање.

22. Податке о мониторингу кошуљица уколико га организација обавља.

Поред горе набројаних питања Завод има право да постави и свако друго питање које се односи на делатност организације.

Прилог 2

Документација коју надлежан службеник прегледа у току вршења редовног надзора

1. Увид у списак чланова организације или базу података о члановима.
2. Увид у изјаве о искључивању из колективног остваривања ауторског, односно сродних права.
3. Увид у закључене билатералне уговоре са страним сродним организацијама.
4. Увид у ино-обрачуне, односно друге доказе о извршеним уплатама накнада према страним сродним организацијама
5. Увид у доказе о извршеним уплатама страних сродних организацијама домаћој организацији на име накнада за искоришћавање домаћих ауторских дјела односно сродних права у иностранству.
6. Увид о доказе о томе да је организација пријавила, односно разменила свој репертоар са страним сродним организацијама са којима има закључен билатерални уговор.
7. Увид у документацију која прати отварање рачуна код банака и осталу документацију која доказује поседовање рачуна код одређене банке.
8. Увид у документацију која доказује ванредне приходе организације.
9. Увид у све одлуке (или само неке према методи случајног узорка) органа или тијела организације које одлучује о приговорима на обрачун накнада.
10. Увид у одлуке надлежних органа којима је одлучено о висини накнада за рад чланова органа организација.
11. Увид у сву финансијску и другу пословну документацију.